

Høgskulen på Vestlandet

KRLE 3, emne 4 - Masteroppgave

MGUKR550-O-2023-VÅR2-FLOWassign

Predefinert informasjon

Startdato:	02-05-2023 09:00 CEST	Termin:	2023 VÅR2
Sluttdato:	15-05-2023 14:00 CEST	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Masteroppgave		
Flowkode:	203 MGUKR550 1 O 2023 VÅR2		
Intern sensor:	(Anonymisert)		

Deltaker

Kandidatnr.:	208
---------------------	-----

Informasjon fra deltaker

Antall ord *:	25707
----------------------	-------

Egenerklæring *: Ja

Jeg bekrefter at jeg har Ja registrert oppgavetittelen på norsk og engelsk i StudentWeb og vet at denne vil stå på vitnemålet mitt *:

Jeg godkjenner autalen om publisering av masteroppgaven min *

Ja

Er masteroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved HVL? *

Nei

Er masteroppgaven skrevet ved bedrift/uirksomhet i næringsliv eller offentlig sektor? *

Nei

Høgskulen
på Vestlandet

MASTEROPPGAVE

Refleksjoner om menneskeverd, kroppspress og sosiale medier fra KRLE-lærere på ungdomstrinnet.

Reflections on human dignity, body pressure and social media by RE-teachers in lower secondary education.

Signe Fjellestad

Grunnskolelærerutdanning 5-10. trinn

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Avdeling Bergen

Veileder: Inge Andersland

12.05.2023

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle

kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Forord

Etter fem år som lærerstudent er jeg glad for å kunne levere masteroppgaven. Å skrive denne oppgaven har vært en lang og innholdsrik prosess, der jeg har fått muligheten til å fordype meg i en tematikk som er viktig for meg.

Å leve som student har vært en fantastisk opplevelse. Jeg har blitt kjent med mange nye mennesker, og fått venner for livet. Hverdagen har vært selvstyrt og fleksibel, der man har kunnet arbeide til alle døgnets tider. Noe som har resultert i at jeg har fått utnytte de fineste dagene i året til å gå på lange topturer på ski og til fots, dratt på spontane hytteturer og besøkt familie akkurat når det har fristet. En selvstyrt hverdag har vært en velsignelse for meg. Dette er en periode fra livet mitt som jeg vil bevare i hjertet, og huske tilbake på som en svært fin tid. Det føles vemodig å være ferdig med studietilværelsen, samtidig som jeg ser frem til et nytt kapittel i livet.

Jeg ønsker å takke alle som har delt studietiden med meg. Det har vært utrolig fint å ha gode medstudenter, som man kan dele gleder, sorger, revolusjoner og frustrasjoner med. Takk til dere som har lest gjennom hele eller deler av masteroppgaven min, og kommet med tilbakemeldinger som har vært nyttige når jeg selv har blitt blind på egen tekst.

Inge Andersland, veilederen min, har gjennom hele prosjektet vært til stede. Han har alltid stilt med godt humør og gitt motiverende og konkrete tilbakemeldinger. Han har vært inspirerende og engasjert meg i skrivingen!

Til slutt, takk til informantene som deltok i studien. Det har vært spennende å få ta del i deres erfaringer og refleksjoner rundt menneskeverd, kroppspress og sosiale. Uten dere, ingen oppgave.

Bergen

Signe Fjellestad

Sammendrag

Temaet for denne masteroppgaven er menneskeverd, kroppspress og sosiale medier, og hvordan fire KRLE-lærere på ungdomstrinnet tenker og reflekterer rundt disse temaene. Denne studien er utelukkende basert på lærerens egne erfaringer, tanker og refleksjoner, og tar ikke hensyn til om dette samsvarer med elevenes forståelse av tematikken.

Det finnes mange tidligere studier og forskning, som tar for seg kroppspress og sosiale medier. Når det kommer til forskning på menneskeverd i skolen, er det lite å finne. Det samme gjelder behandling av menneskeverd, kroppspress og sosiale medier i KRLE-faget på skolen.

I skolen har jeg erfart at KRLE-faget tar for seg mye av det som man kan anse som tradisjonell KRLE-undervisning. Med dette mener jeg primært undervisning om religioner og livssyn. Med læreplanen i 2020, kom det frem at man skulle ha et større fokus på etikk og refleksjon i KRLE. I tillegg har det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring kommet for å sørge for at elever utvikler en kompetanse som bidrar til å fremme både god fysisk og psykisk helse. Som et resultat av dette anser jeg KRLE som et fag der diskusjoner rundt menneskeverd, kroppspress og sosiale medier hører hjemme.

I denne masteroppgaven har jeg benyttet kvalitativ forskningsmetode gjennom bruk av semistrukturerte intervjuer. Jeg har også benyttet meg av tidligere forskning i forkant, og underveis i skriveprosessen. Masteroppgaven til Eskeland (2021) og en rapport om barn og medier, som er utført av Medietilsynet i 2020 (Velsand, 2020) er tidligere forskning som har vært ekstra viktig for meg i arbeidet. Med bakgrunn i tidligere forskning og den nye læreplanen, har jeg blitt nysgjerrig på hva KRLE-lærere på ungdomstrinnet tenker om tema som menneskeverd, kroppspress og sosiale medier. Noe som har resultert i masteroppgavens problemstilling: *«Hvordan reflekterer KRLE-lærere på ungdomstrinnet om tema som menneskeverd og kroppspress, med tanke på sosiale mediers påvirkningskraft?»*

Studien forteller oss at menneskeverd er et tema som blir behandlet av de fleste lærerne i KRLE, men at det sjeldent handler om elevens verdi. Lærerne fortalte at elevene hadde begrenset evne til å reflektere rundt sin egen verdi som menneske. Når det kommer til

kroppspress, indikerer resultatene at KRLE-lærerne hadde observert kroppspress blant elevene sine, og at sosiale medier spiller en rolle i å påvirke dette presset til en viss grad. Eksempler på kroppspress i denne studien inkluderer elever som kommenterer hverandres kropper, noen elever som ikke spiser lunsj, og større gutter som tar seg ekstra friheter knyttet til kroppen sin. Studien sier også at garderobesituasjoner og svømming kan være utfordrende for mange elever. I studien var det varierende hvor utfordrende lærerne syntes det var å prate med elevene om tematikkene. Lærerne i studien var enige om at KRLE var et begrenset fag, og for å kunne inkludere alle viktige temaer som krever refleksjon, i tillegg til den tradisjonelle undervisningen, er det nødvendig med tverrfaglig undervisning.

Nøkkelord: KRLE-lærere, ungdomsskole, menneskeverd, kroppspress, sosiale medier

Abstract

The topic of this master's thesis is human worth, body pressure, and social media, and how four KRLE teachers in lower secondary school think and reflect on these themes. This study is exclusively based on the teachers' own experiences, thoughts, and reflections and does not consider whether this corresponds to the students' understanding of the topic.

There is a wealth of previous studies and research that address body pressure and social media. When it comes to research on human worth in schools, there is little to be found. The same applies to the treatment of human worth, body pressure, and social media in RE in schools.

In my experience in school, RE primarily focus on teaching about religions and worldviews, which can be considered as traditional RE education. With the 2020 curriculum, there was a greater focus on ethics and reflection in RE education. In addition, the cross-curricular theme of public health and life skills has been introduced to ensure that students develop competence that promotes both good physical and mental health. As a result of this, I consider RE to be a subject where discussions about human worth, body pressure, and social media belong.

In this master's thesis, I have employed qualitative research methods, specifically semi-structured interviews, to gather data. I have also used previous research in advance and during the writing process. Eskeland's master thesis (2021) and a report on children and media conducted by the Norwegian Media Authority in 2020 (Velsand, 2020) are previous research that has been particularly important to me in my work. Based on previous research and the new curriculum, I have become curious about what RE teachers in lower secondary school think about topics such as human worth, body pressure, and social media, which resulted in the research question of the thesis: "How do RE teachers in lower secondary school reflect on topics such as human worth and body pressure, considering the influence of social media?"

The study indicates that the concept of human worth is a topic that is addressed by most teachers in RE, but that it rarely focuses on the value of the student. The teachers reported

that students had limited ability to reflect on their own worth as human beings. Regarding body pressure, the results suggest that RE-teachers had observed body pressure among their students, and that social media plays a role in influencing this pressure to some extent. Examples of body pressure in this study include students commenting on each other's bodies, some students not eating lunch, and larger boys taking extra liberties related to their body. The study also states that changing room situations and swimming can be challenging for many students. In the study, the teachers varied in how challenging they found it to talk to students about these topics. The informants agreed that RE is a limited subject, and to include all important topics that require reflection in addition to traditional teaching is cross-curricular teaching necessary.

Keywords: RE teachers, lower secondary school, human worth, body pressure, social media

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	9
1.1	<i>Problemstilling.....</i>	9
1.2	<i>Argumentasjon.....</i>	9
1.3	<i>Disposisjon.....</i>	10
2	Tidligere forskning.....	11
2.1	<i>Søkestreng.....</i>	11
2.2	<i>Eksisterende forskning i Norge.....</i>	13
2.2.1	Forskningsartikler.....	13
2.2.2	Kapitler i bøker.....	14
2.2.3	Masteravhandlinger.....	15
2.2.4	Hull i forskning.....	16
3	Teoretiske perspektiver.....	17
3.1	<i>Kroppspress.....</i>	17
3.2	<i>Normativ teori: skolens styringsdokumenter.....</i>	18
3.3	<i>Menneskeverd.....</i>	18
3.3.1	Menneskesyn.....	18
3.3.2	Menneskeverd.....	19
3.3.3	Overordnet del av læreplanen.....	19
3.3.4	Ulike tolkninger av menneskeverd.....	20
3.4	<i>Sosiale mediers påvirkningskraft.....</i>	22
3.4.1	Tripartite Influence Model (TIM).....	22
3.5	<i>Analyse kategorier.....</i>	26
4	Metode.....	28
4.1	<i>Metodevalget.....</i>	28
4.1.1	Kvalitativ forskningsmetode.....	29
4.1.2	Semistrukturert intervju.....	30
4.2	<i>Utvalg og rekruttering.....</i>	31
4.2.1	Presentasjon av informanter.....	32
4.3	<i>Intervjuguide, pilotintervju og gjennomføring av intervjuene.....</i>	33
4.3.1	Intervjuguide.....	33

4.3.2	Pilotintervju	34
4.3.3	Gjennomføring av intervjuene	34
4.4	<i>Behandling av data (dataanalyse)</i>	35
4.4.1	Transkribering.....	35
4.4.2	Tematisk innholdsanalyse.....	35
4.5	<i>Forskningsetiske vurderinger</i>	38
4.5.1	Reliabilitet	39
4.5.2	Validitet.....	40
4.5.3	Overførbarhet.....	41
5	Analyse	42
5.1	<i>Menneskeverd</i>	42
5.1.1	Forståelser av menneskeverd som begrep.....	42
5.1.2	Undervisning om menneskeverd.....	43
5.1.3	Elevens refleksjoner om egen verdi	44
5.1.4	Utvikling av positivt selvbilde	45
5.1.5	Oppsummering av menneskeverd-teamet	46
5.2	<i>Kroppspress</i>	47
5.2.1	Kroppspress i skolen	47
5.2.2	Undervisning om kroppspress	48
5.2.3	Snakk om kroppspress fører til mer kroppspress.....	49
5.2.4	Oppsummering av kroppspress-teamet.....	50
5.3	<i>Sosiale medier</i>	51
5.3.1	Regler i Sosiale medier	51
5.3.2	Sosiale mediers påvirkningskraft på elevens selvbilde	52
5.3.3	Populære sosiale medier	53
5.3.4	Sammenligning på sosiale medier	53
5.3.5	Undervisning om sosiale medier i KRLE.....	55
5.3.6	Oppsummering av sosiale medier-teamet	56
5.4	<i>KRLE-undervisning</i>	57
5.4.1	Opplevd undervisning.....	57
5.4.2	Kjønnforskjeller	58
5.4.3	Aldersforskjeller.....	60
5.4.4	KRLE-fagets relevans.....	61
5.4.5	Oppsummering av KRLE-temaet.....	62
5.5	<i>Oppsummering av funn</i>	63

6	Diskusjon	64
6.1	<i>Menneskeverd .....</i>	64
6.1.1	Definisjon av menneskeverd	64
6.1.2	Undervisning om menneskeverd.....	65
6.2	<i>Kroppspress .....</i>	66
6.2.1	Kroppspress i skolen	68
6.2.2	Snakk om kroppspress i KRLE	69
6.3	<i>Sosiale medier.....</i>	69
6.3.1	Påvirkning på ungdommer	69
6.3.2	Hvem ungdommene sammenligner seg med	70
6.3.3	Veiledning i bruk av sosiale medier	71
6.3.4	Fremstilling i sosiale medier	73
6.4	<i>KRLE-undervisning .....</i>	74
6.4.1	Kjønnforskjeller	74
6.4.2	KRLE-fagets relevans.....	75
7	Oppsummering og konklusjon	77
7.1	<i>Videre forskning.....</i>	80
9	Litteraturliste	81
10	Vedlegg.....	84
10.1	<i>Vedlegg 1: Intervjuguide .....</i>	84
10.2	<i>Vedlegg 2: Godkjenning fra NSD.....</i>	87
10.3	<i>Vedlegg 3: Informasjonsskriv og samtykkeerklæring.....</i>	89
10.4	<i>Figurliste .....</i>	92
10.5	<i>Tabelliste.....</i>	92

1 Innledning

I denne masteroppgaven er formålet å undersøke KRLE-lærere på ungdomsskolen sine refleksjoner om menneskeverd og kroppspress, og hvordan sosiale medier påvirker disse temaene. Oppgaven er motivert av økningen av psykiske problemer blant ungdom i dagens samfunn (Ungdata, 2020), og det faktum at disse temaene ikke er blitt diskutert mye i KRLE-faget tidligere, i følge litteratursøkene mine.¹ Etter at den nye læreplanen ble introdusert i 2020, har det vært et økt fokus på tverrfaglighet samt etikk og refleksjon i KRLE-faget. Som et resultat av dette kan KRLE være et relevant fag å diskutere menneskeverd, kroppspress og sosiale medier i. I denne studien har jeg innhentet beskrivelser fra KRLE-lærere om deres oppfatninger og synspunkter som gjelder disse temaene, og hvordan lærerne tar tematikkene opp i undervisningen. Ved hjelp av intervjuer har jeg analysert og diskutert i lys av teoretiske perspektiver om menneskeverd, kroppspress og sosiale medier.

1.1 Problemstilling

Problemstillingen for denne masteroppgaven er: *«Hvordan reflekterer KRLE-lærere på ungdomstrinnet om tema som menneskeverd og kroppspress, med tanke på sosiale mediers påvirkningskraft?»*

1.2 Argumentasjon

I 2020 hadde 25% av ungdomsskoleelever høyt nivå av psykiske plager (Bang et al., 2022, s. 5). Tallene har økt gradvis fra 2010-2021. Det er også ulike studier som tyder på at det er en sammenheng mellom det høye nivået av psykiske plager og stor bruk av sosiale medier. Per dags dato er det mangel på forskning, og gode undersøkelser som kan understøtte at sammenhengen er årsaksbestemt (Bang et al., 2022, s. 24). Det finnes allerede forskning som sier at det er kroppspress i samfunnet (Ungdata, 2020; Øgård-Repål et al., 2017). Det er

---

¹ Jeg har gjort flere litteratursøk på dette, i kapittel 2 viser jeg at dette er lite diskutert i KRLE-faget.

viktig å forske på dette, fordi det kan gi et bilde på hvordan KRLE-faget praktiseres når det kommer til tematikk som menneskeverd, kroppspress og sosiale medier. I henhold til masteroppgaven til Albrigtsen (2020) er det bevist at fag som tar opp kropp som tema er naturfag, kroppsøving og Kunst og håndverk. I tillegg blir KRLE nevnt som et fag som kan brukes til å snakke om verdien vi har som mennesker (Albrigtsen, 2020, s. 45). Dette motiverer meg til å finne ut av om lærere faktisk prater om menneskeverd i KRLE-undervisningen sin.

1.3 Disposisjon

I denne masteroppgaven starter jeg med tidligere forskning om tematikken, før jeg tar for meg teoretiske perspektiver på kroppspress, menneskeverd og sosiale medier. Deretter presenterer jeg metodekapittelet, hvor jeg beskriver metodene som er tatt i bruk og definerer hva metodene innebærer. I metodekapittelet beskriver jeg hvordan jeg har valgt å rekruttere informanter til studien. Etter dette følger et kapittel om analyse av dataene, hvor jeg presenterer relevante funn fra studien. Det neste kapittelet er diskusjon, der drøfter jeg funnene opp mot teorien og tidligere forskning. Til slutt kommer jeg med en oppsummering og konklusjon på studien, samt forslag til eventuell videre forskning.

2 Tidligere forskning

Dette kapittelet tar for seg tidligere forskning om kroppspress, menneskeverd og sosiale medier. Jeg vil presentere forskning som er relevant for denne studien, og jeg vil beskrive hvordan jeg har kommet frem til de ulike forskningsartiklene, bokkapitlene og masteravhandlingene. Kapittelet er delt i tre kategorier: forskningsartikler, kapitler i bøker og masteravhandlinger. Til slutt i kapitlet vil jeg identifisere hull i forskning på de ulike feltene.

2.1 Søkestreng

For å finne frem til tidligere forskning startet jeg med å søke på google scholar. Da leste jeg gjennom mye forskning, og fant en masteroppgave og to artikler som jeg ønsket å ta med meg. Deretter søkte jeg i databasen Oria. Der fant jeg en forskningsartikkel i en bok, som jeg syntes var svært relevant. Dermed valgte jeg å inkludere denne også. Jeg gjorde flere søk på google, der jeg lette etter forskningsrapport på barn og sosiale medier. Ønsket var å finne ut av hvilke medier og hvordan disse mediene påvirket ungdommer. Da fant jeg en rapport fra medietilsynet fra 2020, som passet bra å inkludere i denne oppgaven. I dette søket kom jeg også over en artikkel som oppsummerer et tidligere forskningsprosjekt. Nedenfor har jeg presentert en tabell med de systematiske søkene jeg har gjort.

Database: Google Scholar			
Søkestreng	Resultat	Inkludert	Inkluderte artikler
KRLE AND kroppspress AND Psykisk helse AND sosiale medier	32	1	Eskeland 2021
Kroppspress AND gjengpress	18	2	Øgård-Repål et al. 2017 Bakken et al. 2018
Database: Oria			
Søkestreng	Resultat	Inkludert	Inkluderte artikler

Ungdom AND sosiale medier AND kroppspress AND kroppsideal	3	1	Elvebakk et al., 2018
Database: Google			
Søkestreng	Resultat	Inkludert	Inkluderte artikler
Rapport om barn og medier, hvordan påvirker dette ungdommen?	241k	2	Velsand (2020) «Barn og medier 2020» «Stress, press og psykiske plager blant unge – ungdata» (Ungdata, 2020)

Tabell 1: Resultat av artikkelsøk

Over kan man se en tabell som viser de systematiske søkene jeg har utført for å finne tidligere forskning som jeg ønsker å inkludere i oppgaven. Jeg avgrenset ved å bruke noen av nøkkelordene til denne oppgaven ved søk i databasene. For å velge ut hvilke oppgaver og artikler jeg ønsket å inkludere, vurderte jeg blant annet året de ble publisert i. Jeg hadde en tanke om å prøve å begrense det meste av utvalget til materiale som var publisert innenfor de siste fem årene. Dette handler om at forskning kan gå ut på dato, spesielt når det kommer til denne tematikken, siden samfunnet forandrer seg. En annen ting jeg gjorde for å velge ut litteratur til masteren var at jeg leste raskt over mange tekster, for å se om dette var noe som kunne brukes. Kravet var at artiklene skulle omhandle noen av temaene jeg skulle skrive om, enten ved å undersøke de samme tingene som meg, eller ved å inneholde materiale som kunne brukes til å diskutere mine eventuelle funn. Prosessen med å velge tidligere forskning var omfattende. En av masteroppgavene som jeg også valgte å inkludere i oppgaven min var Marlene Messel Hegre sin masteroppgave om kropp i kroppsøving (Hegre, 2018). Denne oppgaven dukket opp etter mye utforsking, og tips fra andre. Derfor er ikke denne inkludert i tabellen, da jeg ikke har funnet frem til denne oppgaven ved noen systematiske søk.

2.2 Eksisterende forskning i Norge

2.2.1 Forskningsartikler

(Velsand, 2020)

I en undersøkelse utført av Medietilsynet i 2020, viste det seg at 90% av barn og unge i alderen 9-18 år brukte minst ett sosialt medium. Halvparten av niåringene og 65% av tiåringene i Norge brukte sosiale medier. Seks av ti 9-18-åringene trykte "liker" på noe i sosiale medier hver dag. YouTube var det mest brukte sosiale mediet, med 95% av barn og unge i alderen 9-18 år som brukte det. Deretter fulgte Snapchat (80%), TikTok (65%) og Instagram (65%). Omtrent halvparten av 9-18-åringene brukte Facebook. Når det kom til kjønnsforskjeller, og bruken av sosiale medier var det ifølge denne studien flere jenter (73%), enn gutter (57%) som brukte TikTok, mens det var små kjønnsforskjeller på andre sosiale medier. Bruken av sosiale medier økte betydelig med barnas alder, spesielt fra alderen 13-14 år. Studien gir oss mest tall på hvor mange barn og unge som bruker de ulike mediene. Forskningen sier lite om hva det gjør med ungdommene. Denne forskningen brukte jeg til å sammenligne svarene som jeg fikk i mine intervjuer.

(Ungdata, 2020)

De siste tiårene har det vært en økning i antall unge som rapporterer om psykiske helseplager. Denne artikkelen oppsummerer de viktigste funnene fra forskningsprosjektet "stress og press blant unge i dag", og annen relevant forskning fra NOVA (Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring). Forskningen er basert på intervjuer av ungdommer, og data fra Ungdata-undersøkelsen. Resultatene viser at jenter var mer sårbare enn gutter når det gjelder psykiske helseplager, og at de fleste ungdommer opplever kroppspress. I rapporten ble det stilt spørsmål om ungdommene opplever press i hverdagen, og 40% svarte at de opplevde en del, mye eller svært mye press når det gjaldt utseende og kropp. Ungdata-rapporten tar også opp bekymringen mange hadde for hvordan sosiale medier påvirker unges mentale helse. Forskningen viser både positive og negative sider ved bruk av sosiale medier. Selv om noen plattformer kan øke selvtilliten og forbedre relasjonene til andre, kan det også føles som en byrde og være sosialt belastende. Resultatene viser at det er langt flere jenter enn gutter som opplevde press på ulike områder, som å ha mange følgere og likes på sosiale medier, gjøre det bra på skolen, ha en fin kropp og/eller se bra ut.

(Øgård-Repål et al., 2017)

En undersøkelse utført ved en ungdomsskole i Sør-Norge, basert på Ungdata-undersøkelsen, viste at jenter i større grad enn gutter rapporterte om negativ emosjonell belastning i 9. klasse sammenlignet med 8. klasse. I et etterfølgende fokusgruppeintervju med jenter på 9. trinn ble det forklart at dette skyldtes tre ulike former for press: press for å oppnå gode karakterer, kroppspress og gruppepress. Flere av jentene i intervjuene i undersøkelsen til Øgård-Repål et al. (2017) uttrykte at de opplevde et økt fokus på kropp fra flere hold, og at dette økte deres usikkerhet rundt eget utseende. En informant fortalte at det alltid var noe å være misfornøyd med, og at de følte at de måtte være tynne samtidig som de skulle ha former. Det ble også nevnt at jevnaldrende kommenterte utseendet deres, noe som påvirket selvbildet. Denne forskningsartikkelen var nyttig for meg, fordi den tar for seg kroppspress og hvor noe av kroppspresset kan stamme fra.

(Bakken et al., 2018)

Dette er en artikkel som utforsker omfanget av prestasjonspress blant ungdom, og deres evne til å håndtere det. Det ble avdekket at jenter var mer utsatt for prestasjonspress enn gutter, og at flere jenter enn gutter slet med å takle presset. Artikkelen påpekte også at ungdom som brukte mye tid på sosiale medier var mer sårbare for prestasjonspress og hadde større problemer med å håndtere det. Artikkelen utforsket også de forskjellige områdene der ungdom opplevde press, inkludert skole, idrett, sosialt liv, sosiale medier og kroppspress. Denne forskningsartikkelen har vært nyttig for underbyggelse av empiri som har kommet frem i intervjuene av KRLE-lærerne i denne masteroppgaven.

2.2.2 *Kapitler i bøker*

(Elvebakk et al., 2018)

Dette bokkapittelet er en studie, der det ble gjort fokusgruppeintervju av elever på 10. trinn. I intervjuene ble det pratet om Instagram og kroppsidealene. Funnene forteller oss at elevene ble mer påvirket av venner enn av kjendiser i sosiale medier, når det kom til kroppsmissnøye. Studiet sa også noe om at det var et økt kroppsfokus i garderoben i forkant av kroppsøvingundervisning. Det viste seg at jenter ble mest påvirket av sosiale medier når det kom til kroppspress. Dette bokkapittelet har blitt brukt til å underbygge noe av informasjonen jeg har fått av informantene mine i intervjuene.

2.2.3 Masteravhandlinger

(Eskeland, 2021)

Denne masteravhandlingen er viktig i forarbeidet til mitt masterprosjekt, og har inspirert meg til utviklingen av problemstillingen for egen masteroppgave. Målet med studien til Eskeland var å få et innblikk i kroppsøvlingslæreres refleksjoner, og hvordan de arbeidet rundt kroppspress. Problemstillingen til oppgaven er: «hvilke refleksjoner gjør et utvalg kroppsøvlingslærere i ungdomsskolen seg om elevers kroppspress i undervisningen og fra sosiale medier, og hvordan arbeider de pedagogisk med denne tematikken i faget?

(Eskeland, 2021, s. 72). Eskeland oppdaget gjennom sin forskning at elever opplever kroppspress på grunn av sammenligning med hverandre i forhold til deres prestasjoner og manglende prestasjoner i kroppsøving. Det blir også nevnt at Instagram er en plattform som skaper et enormt kroppsfokus, og høye kroppsideal. Dette er igjen med på å skape kroppspress blant elever. Gutter var mest opptatt av muskler, mens jenter så på vekten, formen på kroppen og oppmuntret hverandre til å slanke seg. Det blir også beskrevet i masteroppgaven at de fleste informantene sier at fagene som tar opp tematikk rundt kroppspress er mat og helse, KRLE, samfunnsfag og Norsk. Masteroppgaven til Eskeland har bidratt til min egen masteroppgave ved å gi meg innsikt i hvordan andre lærere tenker når det gjelder kroppspress fra sosiale medier. I diskusjonsdelen av min masteroppgave har jeg brukt store deler av Eskelands oppgave og sammenlignet flere av hennes funn med mine egne, og drøftet dem opp mot hverandre.

(Hegre, 2018)

Hegre (2018) har funnet ut hvordan seks kroppsøvlingslærere i ungdomsskolen forstår og arbeider med kropp i kroppsøving. Resultatene i masteroppgaven gir en indikasjon på at det kan være vanskelig å ha et bestemt språk når en prater om kroppen, og at forståelsen som lærerne har av kropp i kroppsøvlingsfaget er veldig preget av det. Masteroppgaven sier at det var lite formell dialog om kropp blant lærerne, noe som igjen kan indikere at kropp er et tema som blir tatt for gitt, og/eller at det er for lite kunnskap om temaet. Denne oppgaven har veldig lik tematikk som meg, bare at jeg har forsket på hvordan lærerne jobber med kropp i KRLE-faget. Dette har resultert i at jeg har brukt den nevnte oppgaven som et sammenligningsgrunnlag i diskusjonskapittelet.

2.2.4 *Hull i forskning*

Det er et betydelig antall studier som har undersøkt kroppspress og sosiale medier. Men det er begrenset forskning på behandlingen av menneskeverd, kroppspress og sosiale medier i KRLE-faget i skolen. Jeg har brukt mye tid på å søke etter artikler og tidligere forskning som omfavner tematikkene menneskeverd, kroppspress og sosiale medier innenfor et KRLE-faglig perspektiv. Dessverre har jeg ikke funnet noe. I denne oppgaven har jeg bygget på tidligere forskning om kroppspress og sosiale medier, og brukt tidligere resultater for å begrunne hvorfor en burde arbeide med kroppspress, sosiale medier i KRLE-faget også. I tillegg har jeg funnet ut av hva lærerne tenkte om menneskeverd som begrep og hvordan de jobbet og pratet om temaet i KRLE. Jeg har et ønske om at masteroppgaven min vil bidra til mer kunnskap, og videre forskning innenfor KRLE-fagfeltet.

3 Teoretiske perspektiver

I dette kapitlet vil det teoretiske grunnlaget for oppgaven bli presentert. Oppgaven handler om hvordan KRLE-lærere på ungdomstrinnet reflekterer rundt tema som menneskeverd og kroppspress med tanke på sosiale mediers påvirkningskraft. Jeg vil legge frem teori for menneskeverd, kroppspress og sosiale medier. I drøftelsen vil funnene bli drøftet i lys av blant annet de teoretiske perspektivene.

3.1 Kroppspress

Norsk Psykolog Forening definerer kroppspress som en opplevelse av å ikke se bra nok ut, være unormal, ha feil eller mangler og en følelse av utilstrekkelighet (Vrabel, 2021). Det er utfordrende å konkret si hva kroppspress er, dette er fordi det er subjektivt og kan oppleves ulikt fra person til person. Det er gjort flere studier som handler om kroppspress. Blant annet i Ungdata (2020) & Ølgård-Repål et al. (2017) sine studier, viser det seg at det er et stort press på å ha en idealkropp, og at det eksisterer kroppspress i samfunnet vårt.

Bruk av sosiale medier og jakten på å prestere i dagens generasjon skaper en illusjon av virkeligheten når det gjelder hva som er en realistisk og oppnåelig kropp. Dersom man har en kropp som ser ut på en viss måte, kan det bli assosiert med en del trekk som en ønsker å ha med seg. For eksempel at du har oppnådd suksess, popularitet, er vakker og sterk. Dersom du er tykk, kan det bli assosiert med å ha lite viljestyrke, være lat og svak. Vi kan identifisere oss så mye med assosiasjonene knyttet til kroppen, at det kan bli den største indre kritikeren vår. Når man er veldig opptatt av kropp, vil en fort merke seg småfeil og mangler som ingen andre legger merke til. Dette kan føre til en kroppsunnngåelse, som igjen kan føre til at man trekker seg unna mennesker. Noe som er veldig dumt, da man egentlig har behov for å være nær mennesker i tider der det er tøft (Vrabel, 2021).

Mennesker som er mest utsatt for kroppspress er unge. Det er ofte de som er i utvikling, og har en kropp som forandrer seg. De er også i en psykologisk utfordrende situasjon, da de er i en posisjon der de ønsker å finne ut hva som trengs for å passe inn og lykkes i voksenlivet (Vrabel, 2021). Ifølge forskning er kvinner på generell basis mer kritisk til kroppen hva menn

er. I nyere tid har flere studier vist at gutter og menn også føler kroppspress, men da ligger ofte fokuset på å ha store muskler (Elvebakk et al., 2018; Eskeland, 2021; Nylander, 2018).

3.2 Normativ teori: skolens styringsdokumenter

På grunn av økningen av psykiske problemer blant ungdom i 2018, uttrykte regjeringen bekymring og ønsket å øke fokuset på å redusere kroppspress i skolen. Derfor har lærerplanen (LK20) for kroppsøving inkludert et større fokus på kroppspress, i tillegg til kritisk tenkning om kroppsideal og refleksjoner over hvordan kroppen blir fremstilt i media (Utdanningsdirektoratet, 2020). Kroppspress som begrep er ikke direkte nevnt i KRLE sine kompetansemål. Men læreplanen i KRLE har like vel et fokus på å diskutere etiske utfordringer, og inkluderer tverrfaglige temaer. Folkehelse og livsmestring er et av disse tverrfaglige temaene, der elevene vil lære om eksistensielle spørsmål og svar. Folkehelse og livsmestring i KRLE-faget skal bidra til å utvikle elevenes evne til å reflektere over etiske utfordringer innen identitet, kjønn, seksualitet og psykisk helse (Kunnskapsdepartementet, 2019). Kroppspress bør tas opp i KRLE-undervisningen på ungdomsskolen fordi det har en betydelig innvirkning på unges psykiske helse og trivsel.

3.3 Menneskeverd

Det kan være vanskelig å skille begrepene menneskeverd og menneskesyn fordi de er nært beslektet og har mange likheter. Begge begrepene handler om hvordan man ser på mennesket og hvilken verdi det har. Jeg velger å definere begge begrepene, slik at det vil være helt klart hva menneskeverd er, og ikke er, når denne masteroppgaven leses. Nedenfor vil jeg gi en begrepsavklaring på de ulike begrepene.

3.3.1 Menneskesyn

Menneskesyn er en filosofisk tanke om hva det vil si å være et menneske og hva som definerer menneskets natur. Det kan inkludere oppfatninger om menneskets plass i verden, menneskets relasjoner til andre vesener og hva som er viktig for menneskets velferd. Menneskesyn kan variere mellom kulturer og epoker og kan være påvirket av religiøse, vitenskapelige og filosofiske tradisjoner. Det er ofte hevdet at humanismen og kristendommen har ulike syn på det gode mennesket. Aadnanes (2012) forteller oss at

Paulus har et negativt menneskesyn (Aadnanes, 2012, s. 143) Dette er i motsetning til humanismen mer optimistiske syn på menneskets evne til å gjøre det rette. Dette skaper en konflikt mellom de to synene og reiser spørsmålet om fri vilje. Konflikten mellom humanismen og kristendommen kan spores tilbake til reformasjonen, og kan ses som et uttrykk for den kulturelle oppløsningen som fant sted mellom kristendom og antikken under mellomalderen. Martin Luthers fremheving av menneskets synd kan også ses som et nytt og annerledes perspektiv på dette problemet (Aadnanes, 2012, s. 143)

På bakgrunn av egenskapene innen klassisk humanistisk menneskesyn, skapes menneskeverdet. Egenskapene er at mennesket er rasjonelt, mennesket har fri vilje og enkeltmennesket er mulig godt. Det klassiske humanistiske menneskesynet er påvirket av blant annet Immanuel Kant, og er påvirket av et menneskesyn som er kristent (Jonassen & Silva, 2018, s. 26).

3.3.2 Menneskeverd

Tanken om menneskeverd kan forstås både som et menneskesyn, og som et verdistandpunkt. Uansett gir det klare konsekvenser innen etikk. For å forstå begrunnelsen for menneskeverdet, er det også nødvendig å se det i sammenheng med en form for virkelighetsoppfatning (Aadnanes, 2012, s. 23).

Menneskeverd er et etisk prinsipp som sier at alle mennesker har en verdi som skal respekteres og beskyttes uavhengig av deres egenskaper eller handlinger. Dette prinsippet er grunnlaget for menneskerettigheter og moralske plikter (Jonassen & Silva, 2018, s. 26). Menneskeverd er en universelt akseptert standard som anerkjenner at alle mennesker har en moralsk verdi som skal respekteres og beskyttes.

3.3.3 Overordnet del av læreplanen

Skolen har en viktig rolle i å bygge et samfunn som verdsetter mennesket. Derfor er det viktig å fokusere på hvordan elevenes verdier og menneskeverd blir ivaretatt i skolen (Christensen & Valen-Sendstad, 2019, s. 12). Menneskeverd ligger til grunn, og representerer kjerneverdier for mange samfunnsinstitusjoner. Det inngår i politikk, miljø, helse, politiske beslutninger og i filosofiske, juridiske eller religiøse spørsmål, samtidig som det brukes i

språket vårt for å beskrive verdier for å ha et godt liv (Christensen & Valen-Sendstad, 2019, s. 7).

I første kapittel av læreplanens overordnede del er menneskeverd satt som en av seks grunnleggende verdier for skolen. Læreplanens overordnede del som omhandler menneskeverd, sørger for at menneskeverdet og verdiene som støtter opp om det legges til grunn for opplæringen og hele skolens virksomhet. Formålsparagrafen bygger på menneskeverdets ukrenkelighet og at alle mennesker er like mye verdt, uavhengig av hva som skiller oss. Lærere skal vise omsorg for elevene og anerkjenne menneskeverdet som en grunnleggende verdi. Menneskerettigheter og likestilling er viktige verdier som skal formidles og fremmes, og skolen skal legge til rette for at alle elever får like muligheter. Tilgivelse, nestekjærlighet og solidaritet er også viktige verdier for elevenes utvikling. Den enkelte elevens personlige overbevisning og samvittighet skal tas på alvor (Kunnskapsdepartementet, 2017b).

Menneskeverdet anses som en grunnleggende verdi i læreplanen, og skolen skal være et sted der likeverd blir ivaretatt for et mangfold av elever. Menneskeverd er en sentral diskurs i læreplanen som styrer skolen, men det er samtidig en marginal diskurs i skolens praksis, da det er vanskelig å beskrive, problematisere og diskutere innholdet og tolkningen av begrepet. Dette kan føre til at enkelte lærere ikke tar opp eller stiller spørsmål ved menneskeverd-begrepet. Ifølge Christensen og Valen-Sendstad (2019) så representerer menneskeverd en "black box". Dette betyr at det er et begrep som er allment, men som likevel mangler definisjon. Det er en betydelig faglig debatt rundt menneskeverdbegrepet innen flere fagfelt, der eldre og nyere forståelser eksisterer side om side. Begrepet er stadig gjenstand for kritikk og nytolkninger (Christensen & Valen-Sendstad, 2019, s. 13).

3.3.4 Ulike tolkninger av menneskeverd

3.3.4.1 Sterke og svake tolkninger av menneskeverd

Ifølge Christensen & Valen-Sendstad (2019) finnes det to hovedtyper tolkninger av menneskeverd. Sterke tolkninger og svake tolkninger. Klassisk forståelse av begrepet menneskeverd er preget av "sterke" tolkninger, som hevder at mennesket har en medfødt status og er opphøyd over andre vesener. Den kristne tradisjonen og filosofen Immanuel

Kant er eksempler på dette, med en «sterk» forståelse av verdighet som innebærer en iboende verdi ved mennesket. «Sterke» tolkninger av menneskeverd argumenterer for at menneskeverd er noe som er absolutt og uforanderlig. Menneskeverd er en verdi som kan knyttes til et menneske som vesen, og som er uavhengig av ytre omstendigheter eller handlinger. Sterke tolkninger argumenterer ofte for at menneskeverd er en del av menneskets natur, og kan ikke reduseres eller endres (Christensen & Valen-Sendstad, 2019, s. 17).

«Svake» tolkninger av menneskeverdet går ut på at man ikke ser på verdigheten som iboende eller metafysisk. I stedet er menneskets verdighet betraktet fra et lavere ståsted, nemlig fra individet selv. Det er individet selv som gir seg selv sin status og verdi. Et av særtrekkene ved "svake" tilnærminger til menneskeverd er å anerkjenne at forståelsen av at menneskeverd er utviklet og påvirket av samspillet med den konteksten det oppstår i. Menneskeverd kan knyttes til handlinger, funksjoner eller relasjoner til andre, og kan endres eller reduseres av ytre omstendigheter. Svake tolkninger argumenterer ofte for at menneskeverd ikke er noe som er naturgitt, men som er skapt av samfunnet (Christensen & Valen-Sendstad, 2019, s. 23).

Jeg ønsker å bemerke et poeng ved tolkningene nevnt ovenfor. Det er ikke slik at disse tolkningene er enten-eller. Det kan være flere komponenter av både sterke og svake tolkninger av menneskeverd. I diskusjonskapittelet (6. Diskusjon) viser jeg et eksempel på at det er vanskelig å si konkret hva som er rene svake og/eller sterke tolkninger av menneskeverdet.

Ifølge Christensen & Valen-Sendstad (2019, s. 14) så eksisterer det en bred variasjon av tilnærminger til begrepet menneskeverd, med et stort spekter av muligheter for forståelse av begrepet.

3.4 Sosiale mediers påvirkningskraft

3.4.1 *Tripartite Influence Model (TIM)*

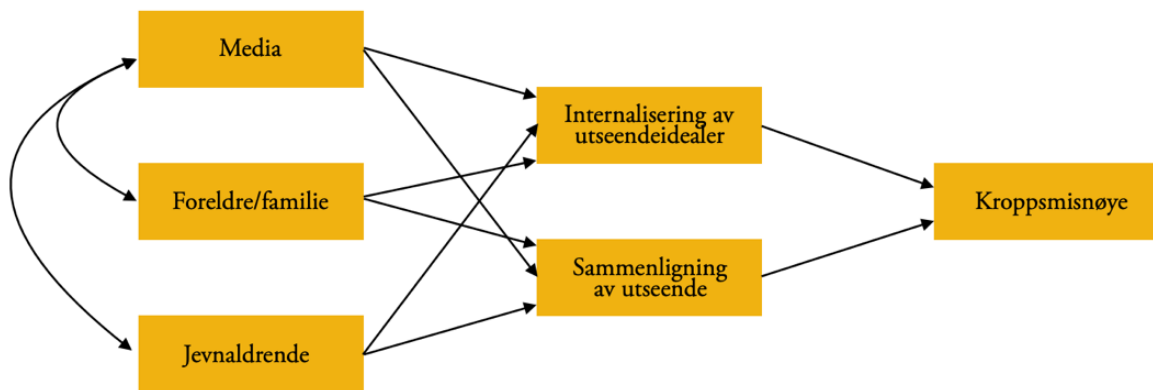
TIM-modellen er en modell som originalt ble utviklet av Thompson et al. (1999) i deres bok om utviklingen og behandlingen av kroppsbildeproblematikk og spiseforstyrrelser, blant annet i ungdomsmiljøer. Modellen er testet gjennom flere empiriske studier (Kenny et al., 2017; Van den Berg et al., 2002), som har brukt teorien for å forklare årsaker til blant annet kroppsmisnøye eller kroppspress. Denne modellen har vært en del av det analytiske verktøyet mitt, som jeg har brukt til å kode og tolke det lærerne har sagt i intervju materialet til masteroppgaven.

Ifølge TIM-modellen er det tre kilder fra samfunnet som er med på å forme holdninger til utseende, slik som for eksempel at muskuløse kropper er mer attraktive enn tynne/skrale kropper (Nylander, 2018, s. 18). De tre kildene som påvirker til disse holdningene er media, foreldre og jevnaldrende. Modellen forklarer hvordan media, foreldre og jevnaldrende påvirker ungdommen ved å sammenligne utsende og en internalisering av utseendeidealer. Dette fører til at ungdommer opplever å se bra ut, eller en form for kroppsmisnøye, som modellen foreslår (Nylander, 2018; Van den Berg et al., 2002).

Jeg tok i bruk TIM-modellen i masterarbeidet mitt for å forberede intervjuene. Ved å gå grundig inn i modellen, stilte jeg lærere spørsmål ut ifra modellen. Et eksempel på dette er at jeg stilte informantene spørsmål om hvem de opplevde at elevene sine sammenlignet seg med på sosiale medier. På denne måten sammenlignet jeg svarene fikk fra informantene mine, med TIM-modellen.

Det finnes allerede studier som har testet TIM-modellen (Helfert & Warschburger, 2011; Neumark-Sztainer et al., 2010). I min oppgave har jeg ikke testet modellen på noe måte, men jeg har skapt meg en bredere forståelse av modellens innhold og brukt den til sammenligning i drøftelsen av intervjuene.

Figur 1: Illustrasjon av TIM-modellen (Nylander, 2018, s. 18).

I sosiale medier kan det bli spredt et budskap som forteller oss noe om hvilket utseende som er ideelt. Når vi da blir hyppig eksponert over disse budskapene, vil en kontinuerlig bli minnet på at slik en selv ser ut ikke er oppnåelig. I følge (Vrabel, 2021) er dette med på å skape kroppsmisnøye.

3.4.1.1 Medier

Sosiale medier kan betegnes som apper og nettsider som legger til rette for å dele innhold, og være med å delta i sosiale nettverk. Undersøkelser fra Medietilsynet viser at YouTube er det sosiale mediet som er mest utbredt blant barn og unge (Velsand, 2020, s. 5). Men det finnes også andre sosiale medier som er mye brukt, blant annet Twitter, Youtube, Snapchat og Instagram (Nylander, 2018, s. 19).

Sosiale medier er i faresonen for å spre et budskap om hvilket utseende som er gjeldende. Dersom en blir eksponert for et slikt budskap ofte, vil en kontinuerlig bli mint på at hvordan en selv ser ut ikke er som idealet. Det er lett å sammenligne seg med andre. Sosiale sammenligninger kan skje på den måten at ungdommer følger andre ungdommer på sosiale medier, og da blir eksponert for idealutseendet og kroppen til enhver tid. Ungdommer er altså utsatt for en massiv eksponering av utseendeideal og kontinuerlig sammenligning av utseende med andre. Dette kan påvirke kroppsmisnøyen (Nylander, 2018, s. 19).

I 2017 ble det gjort en undersøkelse av ungdommer i Storbritannia. Denne undersøkelsen viste at fire av de fem mest populære plattformene av sosiale medier (Facebook, Twitter, Youtube, Snapchat og Instagram) var med på å bidra til økt angst, symptomer på depresjon, dårligere søvn og dårligere kroppsbilde (Cramer & Ingster, 2017, s. 8). Det viste seg i rapporten at Instagram var det sosiale mediet som ga ungdommer dårligst kroppsbilde. I tillegg til dette viste det seg at flere av de andre plattformene også bidro til svekket selvbilde og negativt forhold til egen kropp (Cramer og Ingster, 2017, s. 18).

I 2021 hadde programmet Debatten på NRK (Solvang, 2021) en bolk der de prater om unge og kroppspress. Problemene rundt kroppspress og sosiale medier ble tatt opp som noe sentralt. En av gjestene på programmet var Christine Sundgot-Borgen som er postdoktor ved Regional Seksjon for Spiseforstyrrelser. Hun uttalte seg om at skolen har et ansvar, og må lære barn og unge om hvordan de på en kritisk måte skal bruke sosiale medier. Vi konsumerer sosiale medier, og er med på å fremme hva som er i fokus. Vi har et valg på hva vi kommenterer, liker og legger ut på sosiale medier. Og ved å være kritisk til dette, kan vi være med å skape en forskjell.

3.4.1.2 Foreldre

TIM-modellen sier noe om at foreldre kan være med på å skape en internalisering av utseendeidealer og bidra til at en sammenligner utseende med andre. Noe som ifølge modellen, igjen kan føre til kroppsmisnøye (Nylander, 2018, s. 67). I studien til Helfert & Warschburger (2011) ble foreldre oppfordret til å ha en kontroll på vekten til barna sine. I studien viste det seg at det hadde en innvirkning på den økte bekymringen som både jenter og gutter hadde for vekten sin (Helfert & Warschburger, 2011, s. 107). Det har også blitt gjort en lignende studie av (Neumark-Sztainer et al., 2010). Denne studien er gjort på jenter. Her kom forskerne frem til at jenter som opplevde at en av deres foresatte snakket mye om vekt, hadde tre ganger så stor sjanse for å bli opptatt av vekt og ha et behov for å kontrollere vekten sin på en ekstrem måte, i motsetning til jenter som hadde foreldre som ikke pratet om vekten sin (Neumark-Sztainer et al., 2010, s. 274).

3.4.1.3 Jevnaldrende

Sammenligninger kan komme på måten ungdom følger andre ungdommer på sosiale medier, og blir eksponert for jevnaldrende sine idealer gjennom de sosiale mediene (Rodgers & Melioli, 2016). Det er blitt gjort forskning på jevnaldrende sin påvirkning på kroppsbildet. Det finnes en betydelig mengde støtte fra flere studier som indikerer at jevnaldrende har en påvirkningskraft på spise- og vektrelatert atferd. (Kenny et al., 2017) forklarer i artikkelen sin på hvilken måte jevnaldrende påvirker kroppsbildet til hverandre. Studien tar for seg ungdommer fra Irland i aldersgruppen 13-18 år. Studienes funn forteller oss at jevnaldrende har påvirkning i negativ forstand på hverandres kroppsbilde. Gutter og jenter i studien sa at det var et negativt press når det kom til å se bra ut. De ungdommene som ikke var populære, attraktive og hadde god fysisk form var i fare for å bli utsatt for ekskludering og mobbing. Studien finner også ut at ungdommene benyttet seg av bilderedigering før de publiserte bilder på sosiale medier, med formål om å oppnå en tynnere kropp for å øke sannsynligheten for positive kommentarer og likes (Kenny et al., 2017).

3.5 Analysekategorier

Trine Anker (2021) forteller at det er viktig å vise en forståelse for hvordan teori og empiri henger sammen i analysen. Dette er bakgrunnen for at tabellen nedenfor er inkludert i denne oppgaven (Anker, 2021, s. 59). Tabellen viser hvordan teoristoffet er brukt for å utvikle og innholdsbestemme kategorier til analysen.

I tabellen kan man se oppgavens analysekategorier, og hva de ulike temaene skal fange av empirien jeg har samlet inn. Kategoriene tar sikte på å avdekke informantens tanker og refleksjoner om et spesifikt tema. Fokuset i alle kategoriene er å undersøke om lærerne underviser i temaene menneskeverd, kroppspress og sosiale medier i KRLE-faget, og i så fall, på hvilken måte de gjør det. Dersom de ikke underviser i temaene, tar kategoriene sikte på å undersøke hvorfor det ikke skjer, og om det er andre fag som egner seg bedre til. De ulike kategoriene er begreper som man vil finne i oppgavens problemstilling, og er gjort rede for i oppgavens teoridel (3. Teori).

Kategorier	Hva	Hvorfor
Menneskeverd	Denne analysekategorien handler om hvordan lærere tolker begrepet menneskeverd, samt hvordan de tolker elevens refleksjoner rundt sin egen verdi som mennesker. I tillegg til dette vil det bli vist til om hvordan lærerne går frem i undervisningen om dette temaet. Under menneskeverdbegrepet vil selvbilde også inkluderes.	Ulike tolkninger av begrepet menneskeverd kan påvirke hvordan en lærer formidler undervisningen sin til elever. I tillegg til dette er menneskeverd satt som en av seks grunnleggende verdier for skolen i første kapittel av læreplanens overordnede del, noe som har gjort det interessant å se i hvor stor grad KRLE lærerne har reflektert over begrepet. I overordnet del av læreplanen står det: «Når lærere viser omsorg for elevene og ser den enkelte, anerkjennes menneskeverdet som en grunnleggende verdi for skolen og samfunnet» (Kunnskapsdepartementet, 2017b). Selvbilde vil gå inn under dette teamet. Dette er fordi det snakkes om hvordan informantene kan bidra til at elevene utvikler selvbildet sitt.

Kroppspress	Denne kategorien vil fortelle noe om hvordan informantene opplever kroppspresset i skolen, og hvordan de eventuelt underviser om tematikken i KRLE-faget. Analysekategorien ønsker også å finne ut av hvor kroppspresset kan komme fra, og hvilken type kroppspress elevene kan føle på.	Det er viktig å finne ut av hvordan lærere opplever kroppspress i skolen, fordi det kan ha en innvirkning på hvordan lærerne underviser og håndterer temaet i klasserommet. I forskningen min, har det vist seg at det er varierende i hvor stor grad lærerne tar fatt på kroppspress i KRLE.
Sosiale medier	Temaet handler om normer, påvirkning og sammenligning i sosiale medier. Jeg har sett på hvilke sosiale medier informantene mener er mest populære, samt hvordan informantene eventuelt underviser og bevisstgjør elevene rundt bruken sosiale medier i KRLE.	Funnene jeg har angående sosiale medier, har vært viktig for refleksjoner og drøfting rundt elevs syn på seg selv som menneske, og kroppspress. Som vist i oppgavens kapittel om tidligere forskning (Kapittel 2), har jeg forklart at sosiale medier har vært med på å påvirke unge sitt selvbilde og selvfølelse. Derfor har det vært interessant å se i hvor stor grad lærere har reflektert rundt sosiale medier, og hvordan de har tatt fatt på tematikken i KRLE-undervisningen.
KRLE	Denne kategorien vurderer relevansen av KRLE-faget i forbindelse med temaene menneskeverd, kroppspress og sosiale medier. Den har også undersøkt hvordan lærerne har gjennomført undervisningen om disse temaene eller hvorfor de eventuelt ikke har gjort det. Opplevd undervisning har blitt belyst, samt tverrfaglig samarbeid mellom KRLE og andre fag.	Med LK20 kom de tverrfaglige teamene, blant annet folkehelse og livsmestring. I tillegg ble overordnet del av læreplanen oppdatert, og fikk en egen del om menneskeverd. Menneskeverd, kroppspress og sosiale medier er dagsaktuelle temaer, som jeg opplever som svært viktig å inkludere i KRLE-undervisningen.

Tabell 2: Analysekategorier

4 Metode

Valget av forskningsmetode vil være avgjørende for utformingen av en masteroppgave. Da jeg arbeidet med problemstillingen for denne oppgaven, innså jeg at dersom jeg ønsket å størst innsikt i KRLE-læreres refleksjoner om temaer som menneskeverd og kroppspress med tanke på sosiale mediers påvirkningskraft, ville det være hensiktsmessig å benytte en kvalitativ forskningsmetode (Kvale & Brinkmann, 2021, s. 20). I kapittelet vil jeg beskrive hvilken metodisk tilnærming jeg har benyttet i oppgaven. Først vil jeg presentere valget av forskningsmetode, etterfulgt av hvordan informanter til studien ble valgt ut. Deretter vil jeg gi en presentasjon av informanter i studien og beskrive hvordan datainnsamlingen ble gjennomført, inkludert bruk av intervjuguide, pilotintervju og selve datainnsamlingen. Deretter vil jeg beskrive hvordan dataanalysen ble gjennomført, med fokus på forskerblikket og analyseprosessen. Til slutt vil jeg presentere de forskningsetiske vurderingene, samt diskutere reliabilitet, validitet og overførbarhet i forhold til oppgaven.

4.1 Metodevalget

«Samfunnsvitenskapelig metode dreier seg om hvordan vi skal gå fram for å få informasjon om den sosiale virkeligheten, og ikke minst hvordan denne informasjonen skal analyseres, og hva den forteller oss om samfunnsmessige forhold og prosesser» (Johannessen et al., 2016, s. 24). Med en sosial virkelighet, forstår jeg måten mennesker bygger opp sine oppfatninger av virkeligheten gjennom sosial interaksjon med andre mennesker. Virkeligheten blir skapt gjennom interaksjon mellom menneskene og kulturen som de lever i. Erfaringene, forventningene og forståelsene menneskene har av verden, formes i kulturen de lever i. I motsetning til en realistisk tilnærming, vil det si at det finnes mange virkeligheter. Den virkeligheten jeg har studert er den virkeligheten som konstrueres av tankene til informantene mine. Derfor vil det ligge en subjektiv fakta om hva som er den sosiale virkeligheten til informantene.

For å besvare oppgavens problemstilling har jeg valgt å ta i bruk kvalitativ metode med semistrukturerte intervju som form (Kvale & Brinkmann, 2021, s. 20). Nedenfor ønsker jeg først å presentere semistrukturert intervju som metode. Deretter vil jeg gi en grundigere

beskrivelse av prosessen om å få tak i informanter, og gjennomføring av intervjuene. Etter analysedelen og gjennomføringen av intervjuene vil jeg vurdere studiens etiske hensyn. Dette vil jeg komme tilbake til i kapittelet om forskningsetiske vurderinger (4.5 Forskningsetiske vurderinger). Siden målet mitt har vært å få tak i KRLE-læreres refleksjoner, subjektive tanker og meninger om ulike fenomen, var det hensiktsmessig å bruke kvalitativt forskningsintervju som metode (Kvale & Brinkmann, 2021, s. 20).

4.1.1 Kvalitativ forskningsmetode

Ved bruk av kvalitativ metode får en mulighet til å få innsikt i opplevelsene og oppfatningene som lærerne har om kroppspress, sosiale medier og menneskeverd. Når en tar i bruk kvalitativ metode kan man danne seg et forståelsesgrunnlag av hva informantene tenker om ulike sosiale fenomener (Thagaard, 2018, s. 15). Dette støtter opp under oppgavens problemstilling, der jeg har ønsket å se hvordan informantene reflekterer rundt temaene menneskeverd, kroppspress og sosiale medier.

Hovedsakelig er målet med dybdeintervju å skape en setting for en relativ fri samtale som kretser rundt temaer som er bestemt på forhånd (Tjora, 2021, s. 127). Et kvalitativt forskningsintervju har blant annet som formål å forstå sider ved intervjupersonens dagligliv fra hans eller hennes eget perspektiv. Strukturen på forskningsintervjuet ligner veldig på en dagligdags samtale, men det involverer en bestemt spørreteknikk og metode for at det skal være et profesjonelt intervju (Kvale & Brinkmann, 2021, s. 42). I det kvalitative forskningsintervjuet er det perspektivene til informantene, og deres subjektive oppfattelse av hvordan ting er, som skal undersøkes. I denne masteroppgaven skal det forskes på *hvordan KRLE-lærere på ungdomstrinnet reflekterer om tema som menneskeverd og kroppspress, med tanke på sosiale mediers påvirkningskraft.*

I denne oppgaven skal jeg undersøke hvordan lærere opplever og forstår fenomenene menneskeverd og kroppspress, og hvordan disse fenomenene påvirkes av sosiale medier i dag. Jeg undersøker også i hvilken grad fenomenene har relevans innenfor KRLE-undervisningen. Målet er å forstå informantenes subjektive opplevelse av verden, da den virkelige virkeligheten er det informantene selv oppfatter verden som (Kvale & Brinkmann, 2021, s. 45).

4.1.2 Semistrukturert intervju

Det finnes flere metoder for å designe et forskningsintervju, og jeg har valgt å bruke en semistrukturert tilnærming. Denne formen for intervju er relativt strukturert, og innebærer at hovedspørsmålene er forhåndsdefinert og at rekkefølgen på spørsmålene er i stor grad fastlagt. Det kvalitative aspektet ved denne metoden er at intervjupersonen har frihet til å formulere sine egne svar, og kan presentere sin egen forståelse av temaene i intervjuet. En fordel med denne tilnærmingen er at svarene er sammenlignbare. Dette er fordi alle intervjupersonene svarer på de samme spørsmålene (Thagaard, 2018, s. 90-91). Et semistrukturert intervju søker å skaffe en forståelse av intervjupersonens subjektive opplevelse av virkeligheten ved å beskrive det de har opplevd, og tolke betydningen av dette. Det inneholder en rekke temaer som skal dekkes, samt forslag til spørsmål, men gir rom for å endre rekkefølgen og formuleringen av spørsmålene for å forfølge mer detaljerte svar og historier fra intervjupersonene (Kvale & Brinkmann, 2021, s. 157).

Det kvalitative dybdeintervjuet har som mål å få frem informantenes erfaringer, og finne ut av hvordan de opplever verden (Kvale & Brinkmann, 2021, s. 42). Ønsket mitt er å innhente beskrivelser av *hvordan KRLE-lærere på ungdomstrinnet reflekterer rundt menneskeverd og kroppsspress med tanke på sosiale mediers påvirkning på deres elever*. Etter gjennomførelse av de semistrukturerte intervjuene, vil jeg fortolke og kode dem. Her vil TIM-modellen, som er forklart i teorikapittelet (3.4.1 Tripartite Influence Model (TIM)) spille en viktig rolle. TIM-modellen ble undersøkt og sammenlignet med dataene som ble innhentet gjennom mine kvalitative intervjuer. Det ble avdekket at modellen samsvarte med dataen som ble gitt av informantene, noe som muliggjorde bruk av teorien til å diskutere og sammenligne svarene fra lærerne med modellen. Med intervjudataene fant jeg også ut av hvordan lærerne så på elevene sine, og litt rundt hvilken forståelse de hadde av begrepet menneskeverd. Basert på lærernes beskrivelser av egen undervisning, opplevelser og erfaringer, gjorde jeg meg noen refleksjoner om hva lærerne la i begrepet og tolket meg frem til mulige måter som lærerne kunne forstå menneskeverd på.

Det er en utfordring å oppfatte andres subjektive følelser. Men informantene kan for eksempel observere elevenes oppførsel, språk, kroppsspråk og bekledning som synlige tegn på kroppsspress. Gjennom å observere elevene, får informantene innsikt i elevenes forhold til

kropp, selv om følelsene og opplevelsene rundt kroppspress er subjektive. Informantene ser på hvordan elevene oppfører seg, hva de spiser, hvordan de håndterer garderobesituasjoner og hvem de følger på sosiale medier. Men selv med informantenes observasjoner, er det likevel en utfordring for lærere å fullt ut forstå elevenes subjektive opplevelser og følelser knyttet til kroppspress.

4.2 Utvalg og rekruttering

Siden det var kvalitative dybdeintervju som skulle gjennomføres, resulterte det i at jeg ikke trengte så mange informanter. Mitt ønske var å få tak i fire informanter. Grunnen til at jeg valgte dette antallet var fordi at jeg ville ta meg tid til å få grundige og detaljerte samtaler med informantene mine. Jeg har diskutert ytterligere om antall informanter og begrunnelsen for valget av dette i kapittelet om validitet (4.5.2 Validitet).

I rekrutteringsprosessen sendte jeg en e-post med informasjon om masterprosjektet til ulike ungdomsskoler. E-postene ble sendt til rektorer og administrasjoner. Det var også noen KRLE-lærere som fikk en privat e-post, da jeg søkte litt rundt i læremiljøet etter tips. Etter jeg hadde sendt ut første runde med e-poster, fikk jeg tak i en informant som kunne tenke seg å være med på studien. Etter en ukes tid purret jeg på alle jeg hadde utfordret. Da fikk jeg ulike svar. Noen skoler sa de videresendte til faglærerne på skolen, noen takket nei og de aller fleste unngikk å svare. Jeg opplevde prosessen i å få tak i informanter som krevende.

Jeg fikk ikke tak i flere informanter på denne måten, og valgte da å ta saken i «egne hender». Jeg startet med å utfordre venner og bekjente fra ulike steder i Norge ved å høre om de kjente til noen som jeg kunne spørre om å stille. Da jeg utfordret bekjente på en mer direkte måte, opplevde jeg at det var enklere å få tak i informanter. I runde tre med rekruttering fikk jeg tak i tre informanter til. Her fikk jeg tak i to venner av en bekjent, og en bekjent av meg.

Siden jeg opplevde det som krevende å få tak i informanter ved å sende ut e-poster til ulike skoler, måtte jeg benytte meg av en selvseleksjonsmetode. En metode som jeg brukte for å få tak i deltakere var snøballmetoden. Dette går ut på at man først tar kontakt med noen

folk man kjenner til som har de kvalifikasjonene som man leter etter. Deretter gir den personen meg navn på andre som har de samme kvalifikasjonene. Fallgruven med snøballmetoden er at det er en fare for at man kan oppleve å intervju folk som man kjenner, eller folk innenfor samme miljø. Noe som var mitt tilfelle på noen av intervjuene. Det positive var at jeg også klarte å få tak i noen informanter ved bruk av snøballmetoden som var fra andre miljøer, noe som resulterte i at de aller fleste informantene var fra forskjellige miljø, og ikke kjente til hverandre. Det kalles snøballmetoden, fordi en i starten sitter med en liten snøball, som vokser seg større og større ettersom man ruller den (Thagaard, 2018, s. 56).

4.2.1 Presentasjon av informanter

Nedenfor presenteres alle informantene som deltok i studien i en tabell. For å ivareta anonymiteten, har informantene fått tildelt fiktive navn.

Navn på KRLE-lærer	Alder²	År jobbet i skolen	Studiepoeng i KRLE	Klassetrinn i KRLE
«Sofie»	32	1 år (14 år ufaglært)	60	8. trinn
«Guri»	31	4 år (6 år ufaglært)	0	8. trinn
«Levi»	27	1 år	60	8. trinn
«Kristian»	30	5 år	60	8. trinn

Tabell 3: Presentasjon av informanter

Som man kan se i tabellen, så har ikke Guri noen studiepoeng i KRLE. Likevel så hadde hun jobbet totalt 10 år som lærer i KRLE, og hadde mye uformell kompetanse. Optimalt sett var jeg ute etter informanter med den formelle kompetansen, men på bakgrunn av utfordringene med å få tak i informanter, valgte jeg å godta at hun ikke hadde den formelle kompetansen.

---

² For å ivareta informantenes anonymitet har jeg forandret litt på alderen deres. Se mer i kapittelet om forskningsetikk (4.5 Forskningsetiske vurderinger).

4.3 Intervjuguide, pilotintervju og gjennomførelse av intervjuene

4.3.1 Intervjuguide

For å skaffe informasjon om kontekst hadde jeg allerede vært i praksis og jobbet som vikar. Der hadde jeg sett hvordan mange jobber, og ikke jobber med tematikken som denne masteroppgaven tar for seg. Jeg tok i bruk TIM- modellen (Nylander, 2018, s. 18) for å skaffe meg informasjon om sosiale medier og hvordan det påvirker ungdommers syn på seg selv. Jeg så også på tidligere forskning om kroppspress (Elvebakk et al., 2018; Eskeland, 2021; Hegre, 2018; Ungdata, 2020), samt som jeg skaffet meg informasjon om menneskeverd som begrep, og hva det faktisk betyr i praksis (Christensen & Valen-Sendstad, 2019). Ved å tilegne meg denne informasjonen dannet jeg meg et grunnlag for å lage gode spørsmål til intervjuguiden. I tillegg til dette tok jeg i bruk lærerplanen - overordnet del - folkehelse og livsmestring, som et referansepunkt å se intervjuene i lys av (Kunnskapsdepartementet, 2020). Dette er fordi menneskeverd har kommet inn som et begrep, som skal bli undervist i, i alle fag.

Da jeg utarbeidet intervjuguiden (10.1 Vedlegg 1: Intervjuguide) brukte jeg teorien som utgangspunkt. Hele intervjuet startet med formelle spørsmål som omhandlet informantens alder, utdanning og hvilket klassetrinn som informanten underviste på. Deretter delte jeg intervjuet inn i fire deler: menneskeverd, kroppspress, sosiale medier og KRLE. På de fleste spørsmålene hadde jeg oppfølgerspørsmål. Dersom det var spørsmål som informanten kunne svare ja eller nei på, hadde jeg et oppfølgerspørsmål for hvert svaralternativ. Kvale og Brinkmann (2021) forteller at vi bør stille hvordan-spørsmål, slik at intervjupersonene får muligheten til å fortelle om sine refleksjoner og tanker rundt spørsmålet. Mine ja/nei spørsmål går imot Kvale og Brinkmann sitt tips, men i oppfølgerspørsmålene hadde jeg hvordan-spørsmål (Kvale & Brinkmann, 2021, s. 163). Grunnen til at jeg valgte å inkludere noen ja/nei spørsmål med oppfølgerspørsmål, var for å gi informanten muligheten til å spore seg inn på ja- eller nei-siden av spørsmålet. På slutten av intervjuguiden åpnet jeg opp for at informantene kunne komme med noen avsluttende kommentarer eller tanker, dersom informanten følte at hun/han ikke fikk sagt alt som var ønskelig.

4.3.2 Pilotintervju

Jeg besluttet å gjennomføre et pilotintervju for å teste intervju spørsmålene og det digitale utstyret. Når det gjelder kvalitative intervjuer, anbefales det å gjennomføre ett eller flere pilotintervjuer. Dette er for å teste både intervjuguide og ens egen rolle som intervjuer. Når man har hatt et pilotintervju, tilrettelegger man også for at man kan få gode tilbakemeldinger fra intervjupersonen (Dalen, 2011, s. 30). Jeg gjennomførte et pilotintervju med en fremmed person som hadde 80 studiepoeng, og 10 års erfaring med undervisning i KRLE. I intervjuet viste det seg at noen spørsmål var rotete formulert og ikke dekket alle aspektene jeg ønsket å samle inn data på. Pilotintervjuet ga meg muligheten til å justere og modellere spørsmålene mine. Lydopptakeren fungerte godt, og jeg testet at overføringen til harddisken fungerte som ønsket.

4.3.3 Gjennomføring av intervjuene

For meg var det viktig å lese meg opp på temaene som jeg ønsket å snakke med informantene om. Det å avklare hva emnet handler om før undersøkelsen starter, er helt avgjørende for at en skal kunne klare å stille relevante spørsmål (Kvale & Brinkmann, 2021, s. 141). Det ble gjennomført totalt fire intervjuer. To fysisk, og to digitalt ved bruk av programvaren zoom. Dagen før intervjuet sendte jeg ut en e-post, der jeg minnet om intervjuet. De som ikke allerede hadde signert samtykkeerklæringen (Vedlegg 3: Informasjonsskriv og samtykkeerklæring) fikk en påminnelse om å signere den.

Jeg valgte å ikke gi intervju spørsmålene til informantene på forhånd, noe som hindret dem fra å forberede seg. Dette førte til at jeg fikk øyeblikkelige og spontane refleksjoner fra lærerne. På denne måten ble det skapt rom for refleksjon og deling av erfaringer på en naturlig måte. Under intervjuet brukte jeg mye tid på å lytte aktivt. Ofte ble det stilt oppfølgingsspørsmål som gikk bort fra intervjuguiden, noe som førte til en god flyt i samtalen. Å stille gode oppfølgingsspørsmål krevde at jeg på forhånd hadde god oversikt og kunnskap om intervju temaet, og noen tanker om hvilke spørsmål jeg kunne tenke meg å stille (Kvale & Brinkmann, 2021, s. 170). Jeg sørget alltid for å komme tilbake til intervjuguiden, etter litt avsporing. I noen tilfeller måtte jeg hoppe over spørsmål, da noen informanter delte så mye at de på en naturlig måte hadde ledet seg selv til neste spørsmål. Da jeg først opplevde at noen besvarte flere spørsmål ved et utfyllende svar, ble jeg stresset,

og jeg stilte spørsmålet selv om det allerede var besvart. Dette førte til en mer oppstykket og mekanisk samtale med lite flyt. Da jeg begynte å få selvtillit til å gå videre som om det var en vanlig samtale, ble intervjuet mer behagelig og de gode og naturlige samtalene kom frem.

Intervjuguiden var godt utarbeidet og relevant i møte med hva informanten ønsket å dele. Totalt ble det satt av 25-35 minutter til intervjuet. Det lengste intervjuet varte i 40 minutter, og det korteste varte i 20 minutter. Intervjuene over zoom var klart de som varte kortest. Min opplevelse var at intervjuene over zoom, hadde et større jag etter å bli ferdig gjennomført, fra både informanter og meg som intervjuer. Til tross for lengden på intervjuene, så fikk alle lærerne bidra med sine refleksjoner, tanker og opplevelser rundt oppgavens problemstilling.

4.4 Behandling av data (dataanalyse)

Målet for dataanalysen er å utvikle en gyldig forståelse av intervjutekstene og å undersøke hva dette gir av mening i forhold til problemstillingen til denne masteroppgaven (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 139).

4.4.1 Transkribering

Transkribering er prosessen med å endre fra én form til en annen. Dette gjøres ved å omsette talespråket til skriftspråk. I et fysisk intervju, vil man ha innspill av uttrykk, gester og stemmeleie. Dette er virkemidler som faller bort i en transkripsjon (Kvale & Brinkmann, 2021, s. 204-205). Jeg valgte å utføre transkriberingen selv og manuelt, da jeg ønsket å sikre meg at dataen ble så nøyaktig som mulig.

4.4.2 Tematisk innholdsanalyse

Innholdet i datamaterialet ble analysert ved metoden tematisk innholdsanalyse, som hovedsakelig er en empirinær strategi der man vektlegger innholdet i et spesifikt materiale. Metoden var et godt hjelpemiddel for å undersøke og kategorisere temaene i intervjuene som jeg hadde foretatt. Tematisk analyse bidro med en organisering av dataen, og hjalp meg til å orientere meg i materialet (Anker, 2021, s. 40).

Målet var at jeg skulle fremheve opplevelsene og tankene som informantene hadde omkring fenomenene menneskeverd, kroppspress og sosiale medier. I den forbindelse valgte jeg å benytte meg av Braun og Clarke (2006) sine seks faser av tematisk analyse. Derfor er også min analyseprosess delt inn i seks faser. Jeg arbeidet litt dynamisk mellom de seks fasene, dette var fordi det kom opp nye ting etter hvert som jeg bevegde meg bortover i fasene. Nedenfor vil jeg beskrive de seks ulike fasene i kronologisk rekkefølge.

I analysens første fase gjorde jeg meg kjent med dataen jeg hadde samlet inn. Her leste jeg gjennom transkripsjonene, og gjorde meg kjent med dataens aspekter. I det man leser gjennom transkripsjonene er det en mulighet for at ideer og identifikasjoner av mulige mønstre kan bli skapt. Noe jeg også opplevde, da jeg fikk merket meg likheter og forskjeller ved de ulike intervjuene, og interessante funn. Denne delen av analysearbeidet er usystematisk, og tilsynelatende tilfeldig. Likevel er denne delen viktig, fordi jeg fikk bygd selve grunnmuren for resten av analysearbeidet (Braun & Clarke, 2006, s. 86).

Analyseprosessens andre fase var å starte på det mer grundige og strukturerte arbeidet av transkripsjonene. Braun og Clarke (2006) kaller denne fasen for en produksjon av innledende koder. Som resultat fra fase en, så hadde jeg gjort meg noen tanker og laget meg noen ideer på koder jeg kunne tenke meg å ha med. Kodene som ble gjort refererte til de mest grunnleggende elementene av det empiriske materialet (Braun & Clarke, 2006, s. 87). Jeg lette etter mønstre og temaer, og prøvde å få med meg så mye som mulig. Som Braun og Clark (2006) nevner i artikkelen sin, så vet man aldri hva som kan bli interessant senere (Braun & Clarke, 2006, s. 87). Derfor er det viktig å ikke slette, og kaste bort informasjon som i første omgang kan virke unødvendig.

NVivo 1.7.1 er programmet som jeg benyttet meg av for å gjennomføre kodingen. Det er et digitalt hjelpemiddel, som er oversiktlig og gjør det enklere å lage kategorier og koder. Koding er den delen av arbeidet der man går inn i empirien for å lage koder om hva det handler om. Litt som å merke flyttekasser, når man flytter (Anker, 2021, s. 76). Kodene ble utviklet i en abduktiv prosess, der jeg har brukt en kombinasjon av induktiv og deduktiv koding. Fra teorien brukte jeg blant annet ulike syn på menneskeverdet, kroppspress, TIM-modellen og tidligere forskning. Deretter forflyttet jeg fokuset til de teoretiske

perspektivene og kodet i lys av dem. Jeg var hele tiden i bevegelse mellom det empiriske materialet og teorien (Anker, 2021, s. 79-80).

I den tredje fasen sorterte jeg de forskjellige kodene til mulige temaer. Deretter valgte jeg ut de relevante kodene innenfor de identifiserte temaene. På NVivo lagde jeg ulike mapper/kategorier, som jeg sorterte kodene inn i. Når jeg sorterte kodene inn i kategoriene oppsto det flere situasjoner der jeg innså at det var sortert på en ugunstig måte. Noe som førte til at jeg måtte «rydde» mer i kodingen. I denne fasen fokuserer Braun og Clarke (2006) på at man ikke skal forlate noe empiri, uten å kikke på alt av ekstra detaljer, som jeg vil komme til i fase fire. Derfor lot jeg ikke noe empiri gå til spille, men jeg omorganiserte noe i kodingen, for å få det til å bli mer oversiktlig (Braun & Clarke, 2006, s. 89-90)

I analysefase fire arbeidet jeg med å forbedre temaene som jeg hadde laget i fase tre. Her innså jeg at jeg under koden «menneskeverd», hadde litt for lite informasjon. Noe jeg syntes var rart, da jeg husker fra fase én at det ble sagt mer om menneskeverd enn det jeg notert meg i kategorien. Da fant jeg ut at jeg hadde kodet på en ufordelaktig måte under dette temaet. Det resulterte i at jeg fikk gjort en innsats på å omorganisere noen av kodene mine, slik at data om menneskeverd kom til rette. Denne fasen opplevde jeg som den mest krevende, da jeg virkelig måtte gjøre en innsats for å skape en strukturert og god oversikt for meg selv. I denne fasen tok jeg også i bruk penn og papir, for å prøve å lage et visuelt bilde av hvordan det kunne se ut. Jeg tok kategoriene, og utarbeidet et tankekart. Da kunne jeg visuelt identifisere områder hvor det var nødvendig å eliminere informasjon, samt områder hvor jeg burde legge til mer detaljer. Da jeg var tilfreds med kandidattemaene var jeg klar for å forflytte meg til den femte fasen av analysearbeidet (Braun & Clarke, 2006, s. 90-91).

I den femte fasen i analyseprosessen avgrenset jeg og definerte temaene som jeg ønsket å presentere i analysen min. Kategoriene og kodene som jeg tidligere hadde produsert, ble nå komprimert. Hovedtemaene menneskeverd, kroppspress og sosiale medier og KRLE forble. Disse temaene forble, fordi de er relevant i henhold til oppgavens problemstilling som er: *«Hvordan reflekterer KRLE-lærere på ungdomstrinnet om tema som menneskeverd og kroppspress, med tanke på sosiale mediers påvirkningskraft?»*. Ved valg av disse fire hovedtemaene kunne jeg på en mer strukturert måte utforske de ulike kategoriene og få et

større innblikk i hvordan KRLE-lærere på ungdomstrinnet reflekterte rundt tematikkene. Innenfor disse temaene var det også sub-temaer. Jeg sørget for at det ikke ble for mye, eller for lite og komplekst av noe. For å strukturere det på en god måte, lagde jeg kriterier som ikke gikk ut over oppgavens problemstilling. Mange av informantene ga mye interessant informasjon, som ble litt utenfor oppgavens tematikker. Selv om det var fristende å ta det med, valgte jeg å ekskludere det, da det kom utenfor oppgavens relevans. Jeg definerte hva hvert tema handlet om, og hva de ulike temaene skulle fange av empirien jeg hadde innhentet. Dette har jeg presentert tidligere i oppgaven, og man kan finne det i tabellen «analysekategorier» (3.5 Analyse kategorier). I denne fasen er det viktig at man ikke bare gjengir datainnholdet, men identifiserer hva som er interessant ved dataen, og hvorfor det er interessant. Derfor skrev jeg en detaljert analyse for hvert tema, og begrunnet hvorfor det passet inn i masteroppgaven. Mot slutten av fasen, definerte jeg også hva temaene ikke var, da noen av temaene kan tolkes på ulike måter (Braun & Clarke, 2006, s. 92).

Den siste fasen av analyseprosessen involverer den ferdige analysen og rapporten. I denne fasen arbeidet jeg med å videreformidle dataen på en måte som kunne være med på å overbevise leseren om at analysene var valide. Hovedfunnene mine ble drøftet i lys av oppgavens teori: menneskeverd, kroppspress og sosiale medier. Ved denne drøftingen svarte jeg på oppgavens problemstilling (Braun & Clarke, 2006, s. 93).

4.5 Forskningsetiske vurderinger

Dette er et forskningsprosjekt der det har blitt innhentet personopplysninger, samt som at jeg har tatt opptak av alle intervjuene. Konfidensialiteten til informantenes private informasjon har blitt ivaretatt gjennom hele behandlingsprosessen av datamaterialet og i den endelige versjonen av masteroppgaven, slik at informasjonen holdes skjult og beskyttet.

Befring (2022) hevder at det stilles høye krav til forskerens fagkompetanse og integritet, for å sikre pålitelige og gyldige resultater med kvalitativ metode. Forskeren selv er hovedverktøyet for gjennomføring av observasjoner og intervjuer. Derfor er det viktig å være bevisst på potensielle subjektive faktorer som kan påvirke dataene og redusere deres gyldighet, som for eksempel forventninger og fordommer (Befring, 2022, s. 99). Det er helt

grunnleggende at forskning skal forankres i etiske verdier som er anerkjente (Befring, 2022, s. 28). Forskere må følge de etiske retningslinjene som er satt av den nasjonale forskningsetiske komité (NESH, 2021).

En søknad om godkjenning av å få intervjuer ble sendt til Norsk Senter for forskningsdata (NSD) (10.2 Vedlegg 2: Godkjenning fra NSD). Etter godkjenningen ble det sendt ut et informasjonsskriv med samtykkeerklæring til informantene (10.3 Vedlegg 3: Informasjonsskriv og samtykkeerklæring). I informasjonsbrevet sto det beskrevet hva forskningens overordnede formål var, og hva dataen jeg innhentet skulle brukes til. Det krevdes ingen sensitive personopplysninger i studiet mitt. Det var frivillig deltakelse, og alle var klar over at man kunne trekke seg når som helst uten konsekvenser. Dette ble beskrevet i informasjonsskrivet, og sagt muntlig i intervjuene (Kvale & Brinkmann, 2021, s. 104). Samtykkeerklæringen måtte signeres, og tre av fire hadde signert den før intervjustart. En bakside ved å intervjuer over zoom var at informanten fikk mer jobb med å signere digitalt. Den ene informanten måtte jeg purre på, noe som opplevdes litt ubehagelig, da jeg følte at jeg allerede hadde tatt mye av informantens tid, og i utgangspunktet var veldig ydmyk og takknemlig for at informanten hadde stilt.

Denne studien har tatt hensyn til informantenes deltakelse i form av informert samtykke, konfidensialitet og respekt. Alt dette er en del av de forskningsetiske normene som er utarbeidet av de nasjonale forskningsetiske komiteene. For å overholde personvernet, ble fiktive navn brukt i oppgaven, i samsvar med retningslinjene til NESH (NESH, 2021). Som forsker er det viktig å sørge for at informantene føler seg trygge på at deres uttalelser blir korrekt presentert i oppgaven. Dette kan påvirke hvordan man bruker sitater og presenterer informantenes uttalelser. Derfor var det viktig å inkludere kontekst i uttalelsene for å sikre at sitatene og andre uttalelser ble plassert i riktig sammenheng med informantens perspektiv. For å beskytte informantenes anonymitet ble transkribering av alle dialekter omskrevet til bokmål. Dette kan virke som en type anonymisering (Tjora, 2021, s. 186).

4.5.1 Reliabilitet

Reliabilitet omhandler forskningens troverdighet og konsistens, og refererer til hvor nøyaktige og stabile resultatene er ved gjentatte undersøkelser. Dette innebærer at to eller

flere forskere gjennomfører samme undersøkelse og oppnår samme resultat (Kvale & Brinkmann, 2021, s. 276). Når det kommer til menneskeverd, kroppspress og sosiale medier, vil det være en sentral del av de fleste menneskers liv. Sosiale medier er i stadig endring, så hvordan dette endres er vanskelig å forutsi. Men foreløpig tilsier utsiktene at sosiale medier vil vedvare, og da vil tematikken forbli.

For å øke reliabiliteten i min masteroppgave, tok jeg meg tid til å undersøke relevant litteratur og forskning relatert til oppgavens tema. Jeg brukte tid på å utvikle intervjuguiden for å sikre at den var så presis som mulig. Videre la jeg også vekt på å stille åpne spørsmål for å bringe frem informantenes egne perspektiver og refleksjoner, uten å lede dem i en bestemt retning eller la min egen forforståelse påvirke svarene. Pilotintervjuet var også med på å øke reliabiliteten, da dette var med på å trygge meg som intervjuer. Transkriberingen av alle intervjuene gjorde jeg på egenhånd, noe som gjorde at jeg ble svært fortrolig med datamaterialet.

4.5.2 Validitet

Validitet referer til graden av sannhet, riktighet og styrke i resultatene som er oppnådd gjennom intervjuene (Kvale & Brinkmann, 2021, s. 276). I dette tilfellet handlet det om at spørsmålene som ble stilt i intervjuet var relevante, sto i stil med oppgavens tema og samsvarte med oppgavens teori. Under pilotintervjuet opplevde jeg at noen av spørsmålene ikke var i full overensstemmelse med teorien, og derfor måtte jeg justere og tilpasse dem. Validiteten kan også knyttes til tolkningene man gjør seg.

Det er en stor etterspørsel av informanter, noe som betyr at det kan være krevende å få tak i. I tillegg må man i etterkant av intervjuene bearbeide dem i form av analysering og koding. Fire informanter har gitt meg nok data til å utforske og gi meg et innblikk i hvordan noen KRLE lærere reflekterer om temaene menneskeverd og kroppspress med tanke på sosiale mediers påvirkningskraft. I tillegg til dette opplevde jeg at fire informanter var et tilstrekkelig og anvendelig antall informanter. Med tanke på oppgavens problemstilling, fant jeg ut i samråd med veilederen min, at det var realistisk og hensiktsmessig å intervju fire KRLE-lærere fra offentlige ungdomsskoler rundt om i landet.

Kvale & Brinkmann (2021) skriver følgende om antall personer som trengs til intervju: «intervju så mange personer som det trengs for å finne ut av det du vil vite» (Kvale & Brinkmann, 2021, s. 148). Dersom jeg hadde intervjuet flere lærere, ville jeg fått en større bredde. Samtidig som at det er en fare for at dyptgående analyser av intervjuene kunne blitt krevende å få gjennomført. Ved å intervju kun fire lærere, fikk jeg muligheten til å tilegne meg et dybdeperspektiv i hvordan lærerne reflekterte om oppgavens tematikk. I tillegg fikk jeg en større detaljrikdom, som førte til data som ga innsikt i detaljene og kompleksiteten i studiens tema. Ved å ha fire informanter, var det enklere å ha en fokusert analyse, der jeg kunne se etter mønstre og sammenhenger i dataene som igjen kunne gi meg en enda større innsikt i oppgavens tematikk. Kvale & Brinkmann (2021) legger ofte antallet informanter på 5-25 personer i kvalitative dybdeintervju. Fra nyere intervjuundersøkelser er det blitt vist at det kan være fordelaktig å ha et færre antall intervjuer, og i stedet ta seg god tid på å forberede og analysere intervjuene (Kvale & Brinkmann, 2021, s. 148).

4.5.3 Overførbarhet

Overførbarhet refererer til hvor lett resultatene fra forskningen kan generaliseres til andre deltakergrupper, situasjoner eller kontekster. Innen kvalitativ forskning er det for få informanter til at man kan generalisere resultatene (Kvale & Brinkmann, 2021, s. 289). I relasjon til denne studien, kan andre lærere i KRLE dra nytte av informantenes refleksjoner og praksiser når det gjelder menneskeverd og kroppspress med tanke på sosiale mediers påvirkningskraft, og hvordan dette arbeides med i KRLE undervisningen. Dette blir kalt for naturalistisk generalisering, der overføringen er basert på hvor gjenkjennelig beskrivelsen er for leseren (Kvale & Brinkmann, 2021, s. 290). Målet med å inkludere informantenes subjektive opplevelser i presentasjon av funn og drøftelsen, er å gjøre det mulig for leseren å kjenne seg igjen i refleksjonene til KRLE-lærerne, slik at de kan overføre dette til sine egne situasjoner. På denne måten kan andre KRLE-lærere lære av informantene og bruke det i sin egen praksis i skolen.

5 Analyse

I dette kapitlet vil relevante funn fra studien bli presentert. Resultatene er gruppert i henhold til kategoriene som ble definert i den fjerde analysefasen. Disse kategoriene er: menneskeverd, kroppspress, sosiale medier og KRLE. Kategoriene ble laget med bakgrunn i problemstillingen, for å videre bli diskutert nærmere i kapittel 6. Kategoriene kan også gjenkjennes fra intervjuguiden.

5.1 Menneskeverd

Menneskeverd handler om synet på mennesket og hvilken verdi det har. Det er en anerkjent standard som innebærer at alle mennesker har en verdi som bør respekteres og beskyttes. Jeg har i oppgavens teorikapittel forklart tydelig hva menneskeverd er (kapittel 3).

5.1.1 Forståelser av menneskeverd som begrep

Informantene hadde ulike oppfatninger om hva begrepet menneskeverd innebar. Noen av lærerne mente at det dreide seg om at alle mennesker har en ukrenkelig verdi, mens andre hevdet at det handlet om hvordan man tenker om seg selv og andre.

Da Levi skulle si hva han la i ordet menneskeverd, sa han «det handler om at alle mennesker er født frie og ukrenkelige, og ved å være født menneske, så har man en egen verdi». Kristian og Guri sa noe lignende. Kristian brukte også begrepet «den ukrenkelige verdien», mens Guri snakket om at hvert enkelt menneske er unikt, og har en verdi som en selv må være bevisst på. Sofie sa: «Det er både hva man selv tenker om seg selv, og hva andre tenker om deg, eller om andre. Menneskeverd er todelt. Det er både noe som er innenifra, noe som går innover, men også noe som går utover».

Levi, Kristian og Guri beskrev menneskeverd som den ukrenkelige verdien mennesket har i seg selv. Jeg opplevde at de fokuserte på den indre dimensjonen av menneskeverdet. At menneskeverd er sterkt knyttet opp til det å være menneske og at det å være født menneske gir en ukrenkelig verdi som ikke kan tas bort. Mens Sofie definerte menneskeverd som hva en selv og andre tenker om deg, og medmennesker. Hun vektla at menneskeverd er

noe som kommer innenfra, fra ens egen selvforståelse, men også noe som kommer utenfra fra andres anerkjennelse. Kanskje man kan si det som noe dynamisk, som beveger seg fra innsiden til utsiden, og fra utsiden til innsiden. På denne måten kan det kanskje sies at Sofie hadde en annen tilnærming til menneskeverd enn de andre informantene. Sofie inkluderte også den ytre dimensjonen, altså hvordan andre mennesker behandler oss, som en del av menneskeverdet.

5.1.2 Undervisning om menneskeverd

Ved å intervju informantene om deres erfaringer med å undervise om menneskeverd i KRLE-faget viste det seg at både Guri og Sofie hadde gjennomført dette bevisst, men hadde inkludert det i undervisningen på to ulike måter. Guri hadde jobbet faglig med temaet menneskeverd, og hadde prøvd å knytte det til aktuelle emner, som kjønn, identitet og kulturer i andre land. Som eksempel, tok hun opp tematikken som skjer i Iran, der det brennes hijaber. Guri påpekte at dette var et spørsmål om menneskeverd, og at hun gjerne vil knytte dette opp mot religiøse perspektiver siden det er en del av KRLE-undervisningen.

Sofie hadde en annen tilnærming enn Guri, når det kom til å undervise om menneskeverd, og sa: «Jeg jobber kjempemasse med selvbilde i den klassen jeg er kontaktlærer i nå». Her tolker jeg Sofie som at hun mener at det å jobbe med selvbilde er å jobbe med menneskeverd. I oppgavens diskusjonskapittel vil jeg komme tilbake til hvordan jeg opplevde at Sofie sin tolkning av menneskeverdet var (6.1.1 Definisjon av menneskeverd).

Sofie fortalte at hun av og til kunne jobbe med menneskerettigheter. Men at hun gjorde det på en måte som hjalp elevene til å reflektere over temaet. Hun sa at fokuset ofte lå på selvbilde og caseoppgaver, der elevene fikk utdelt en case og brukte IGP-metoden (individuell, gruppe, plenum) for å løse oppgaven.

Kristian hadde ikke gjennomført en slik undervisning med den klassen han har nå. Men fortalte at han hadde gjort det tidligere: «Det er et tema vi er innom. Både på et mindre nivå, når vi prater om hvorfor vi er nødt til å behandle hverandre godt på skolen, så er jo det også på sett og vis knyttet til hvilket menneskeverd vi har. Også når vi har tatt det opp, sånn tematikk i samfunnsfag og KRLE, når det er fokus på enkelte temadager, og den type ting».

Her utrykte Kristian at han ikke spesifikt har planlagt undervisning om dette i KRLE-faget, men at han har inkludert det i andre fag. Han nevnte også temadager som arenaer da blant annet menneskeverd har blitt tatt opp.

Levi påpekte at han var kritisk til tema-uker, og sa: «Jeg er litt kritisk til den her: «Nå skal vi ha en uke som handler om kroppspress, eller personlighet, eller du-er-du-og-du-duger-uke». Ikke fordi jeg syntes at innholdet er feil, men det blir en slags event-aktig ting. Så vi lærere kan si «check! Nå har vi jobbet med dette, nå er vi ferdig!». Jeg tolker det Levi sier som at han mener at menneskeverd-tematikken er viktig, og at man bør jobbe med det kontinuerlig. Dersom det bare fokuseres på én uke i året, kan det føles mer mekanisk og som et gjøremål. Jeg opplevde at han ønsket å formidle at dersom det undervises om tematikken jevnlig i forskjellige fag, vil elevene stadig bli minnet om sin verdi, og det vil bli mer naturlig. Utover dette fortalte Levi at det er viktig at vi til enhver tid påpeker elevens verdi. «Hver uke har jeg ukensnytt med informasjon om hva som har skjedd i løpet av uken. Der minner jeg foreldrene på at de må huske å skryte av barnet sitt», sa Levi. I planen skriver han også hva som har skjedd i løpet av uken, og forteller om gode opplevelser elevene har hatt. Her opplever jeg at Levi lager et rom for at foreldrene kan gi positiv forsterkning til barna sine, i form av skryt, noe som igjen kan være en viktig bidragsyter inn mot hvordan eleven ser på seg selv som menneske.

Det kan oppsummeres som at Guri og Sofie har en bevisst tilnærming til å undervise om menneskeverd i KRLE-undervisningen. Mens Kristian og Levi har en mer ubevisst tilnærming og inkluderer det i flere fag og plattformer, som for eksempel temadager og små drypp under undervisningen.

5.1.3 Elevens refleksjoner om egen verdi

Det er enighet blant informantene om at det kan være utfordrende å vurdere elevenes evne til å reflektere over sin egen identitet og verdi som mennesker. Felles for alle informantene var en undring over hvorvidt elevene har evnen til å forstå sin egen verdi som individer. Da jeg spurte Kristian om han tror at elevene reflekterer rundt sin egen verdi sa han: «Jeg har lyst til å svare ja, men jeg tror ikke det». Både Sofie og Kristian sa at de tror det er en mulighet for at elevene kan reflektere i noen grad, men da på en ubevisst måte. Begge

hadde vansker med å formulere dette konkret. Da jeg spurte Sofie om hvordan elevene reflekterer ubevisst, svarte hun: «Jeg føler at jeg ser tendenser til at elever i større grad føler at de ikke er verdt noe, siden de ikke får til det de har lyst til å få til». Ifølge min tolkning av Sofies forklaring, så er mye av elevenes identitet knyttet til deres prestasjoner på skolen. Det kan hende at de ikke er helt klare for å reflektere på et høyere nivå om deres egen verdi. Levi og Guri påpekte at elevene ofte er umodne, og at mange av dem kanskje ikke er klare for denne typen refleksjon, men at det ofte skjer en endring på 10. trinn. Levi sa: «Jeg tror dette har noe med modenhet å gjøre. Om jeg kan generalisere litt, så har jentene kommet litt lenger i utviklingen, enn det guttene har». Med dette tror jeg at Levi prøver å si at jentene kan ha en litt større evne til å reflektere enn guttene, grunnet den kognitive utviklingen deres.

5.1.4 Utvikling av positivt selvbilde

Da jeg spurte Kristian om han hadde noen tanker om hvordan elevene kunne utvikle et positivt selvbilde, svarte han: «Det er et godt spørsmål. Er det lov å være så ærlig å si at jeg ikke har tenkt så mye på det». Videre fortalte han at han ønsker å hjelpe elevene til å utvikle seg selv når det kommer til å tørre å ytre meninger, og stå i det. Kristian påpekte at skolen ligger i et geografisk område der det er mange religiøse elever, noe som kan føre til at det er flere meninger som krasjer i klasserommet. Han fortalte at de jobber med å akseptere at man har forskjellig utgangspunkt.

Guri sa at det kan være utfordrende å hjelpe elever med å utvikle et positivt selvbilde, og at det krever kontinuerlig arbeid med å trygge og motivere elever til å være seg selv. Videre sa hun: «De må bli kjent med seg selv, bli kjent med andre, og sånn som i klassen da, at alle kan være med, være aktiv og finne sin plass i klassen. Da er det mye lettere å finne seg selv og, og bli kjent med seg selv hvis man vet at man har en plass og vet at man har en verdi. Istedenfor at man kjenner at man må backe litt unna».

Sofie sa at hun prøvde å hjelpe elevene til å bygge et godt selvbilde ved å bruke ros og mye positiv forsterkning for alt de gjør som er bra. På samme måte som Guri, hadde Sofie en ambisjon om å sikre at elevene opplevde en følelse av trygghet i klasserommet, der alle kunne føle seg velkomne til å snakke fritt om alt. Sofie fremmet en atmosfære av vennskap

og respekt i undervisningen. Hun sa at hun hadde sett en positiv utvikling hos mange av elevene, men at det fortsatt var mange som hadde et dårlig selvbilde. Videre fortalte Sofie at elevene er i en alder der de vokser og kan bli mobbet for å ha en kropp som ser annerledes ut. Derfor sa hun at hun prøvde å kontinuerlig minne dem på hvor flotte de er, og alt de får til. Dessverre møtes dette ofte med motstand fra elevene. Sofie fortalte at hun tror at elever med et bedre selvbilde vil bidra til et bedre klassemiljø og at et bedre klassemiljø vil gi bedre læring. Hun uttrykte at dette var vanskelig, og tilføyde: «Hvordan kan vi forvente at våre ungdommer får gode selvbilder, når vi som voksne sliter så mye som vi gjør. Og de blir mer eksponert for sosiale medier, for Instagram- modeller og det perfekte polerte greiene som vi også har blitt påvirket av i mange år».

Levi sa at han trodde at utvikling av elevens selvbilde kunne gjøres på mange forskjellige måter. Det virket som at Levi hadde et ønske om å kontinuerlig bidra til å gi elever opplevelser som kunne føre til et bedre selvbilde og at dette skulle være en integrert del av skolehverdagen, ikke bare noe som skjedde sporadisk.

5.1.5 Oppsummering av menneskeverd-teamet

I menneskeverd-temaet av analysen kom det frem ulike oppfatninger som KRLE-lærerne hadde av begrepet menneskeverd, og deres erfaringer med undervisning om emnet. Mens noen av informantene fokuserte på at alle mennesker hadde en ukrenkelig verdi i seg selv, knyttet til det å være menneske, la en av informantene vekt på hvordan andre mennesker behandler oss og hva vi tenker om oss selv, som en del av menneskeverdet. Det var enighet om at det kunne være utfordrende å vurdere elevens evne til å reflektere over sin egen identitet og verdi, og det ble sagt av flere informanter at elever på 8. trinn var relativt umodne.

5.2 Kroppspress

Kroppspress kan være en opplevelse av å ikke se bra nok ut, ha feil eller mangler og en følelse av utilstrekkelighet. Kroppspress er noe subjektivt og kan oppleves ulikt fra person til person. I oppgavens teoridel har jeg tydelig definert hva kroppspress er (3.1. Kroppspress).

5.2.1 Kroppspress i skolen

Jeg spurte informantene om de trodde det var kroppspress blant elevene deres, og alle kunne bekrefte dette. Da jeg spurte Kristian om han trodde det var kroppspress blant hans elever, utbrøt han: «Ja! Et rungende ja!». Det var tydelig fra Kristians svar at dette var en utfordring på skolen hans. Jeg spurte Kristian om hvordan han kunne merke at det var et kroppspress på skolen. Da svarte han: «Du merker det er mange som ikke ønsker å delta på ting som innebærer å vise kropp. Enten om det innebærer å svømme eller dusje sammen. Og så merker man det i hvem de prater om». Han fortsatte med å forklare at etter at det ble mye fokus på Andrew Tate (influencer og kickboxer) i sosiale medier, hadde flere av guttene utviklet en stor interesse for styrketrening. Levi fortalte at høyde er den type kroppspress som han tydelig så at florerte blant guttene. «Dersom du er høy og sterk, så blir du behandlet på en helt annen måte av medelever. Og man kan tillate seg å si ting, som de lavere og litt svakere ikke kan si», sa Levi. Han supplerte med å si at de større elevene løftet de mindre elevene, men at han ikke trodde at elevene hadde onde hensikter med det, selv om det kunne oppleves ubehagelig for andre.

Sofie fortalte at hun opplevde at elevene kommenterte på kroppene til hverandre, og at dersom man hadde litt ekstra fett på magen, fikk man høre det. Hun hadde flere ganger sett at elever knipset hverandre på magen. Sofie sa at hun opplevde at dette problemet var mest utbredt blant jentene, mens guttene hadde mer press om å prestere godt fysisk. For eksempel å være best i fotball.

Levi, Sofie og Kristian kom med konkrete eksempler fra hverdagen der de så at kroppspress florerte. Guri påpekte også at det var et kroppspress i miljøet, basert på blant annet at hun hadde observert flere elever spise lite. Hun understrekte også at sosiale medier kunne bidra til dette presset ved å fremstille perfekte kropp som standarden. Guri sa: «Jeg tror definitivt at det er flere som tenker på det, spesielt med tanke på sosiale medier. De ser

bilder fra perfekte vinkler og tror det er virkeligheten, så det er noe de blir utsatt for og påvirket av».

Ifølge alle informantene var det utbredt kroppspress blant ungdommene i klassene deres. Lærerne fortalte at de trodde at det var noen forskjeller på kjønn. Guttene opplevdes å ha mest fokus på å være høye, sterke og/eller prestere i idrett, mens blant jentene var kroppspresset knyttet til det å være tynn.

5.2.2 Undervisning om kroppspress

Levi fortalte at han tidligere hadde hatt undervisning om kroppspress, men at han enda ikke hadde hatt det med klassen han er lærer i nå. Dette hadde han på planen, og skulle gjennomføre det i løpet av året. Guri og Kristian hadde ikke undervist om temaet kroppspress i KRLE. Kristian sa at etter han hadde lest informasjonsskrivet til masterprosjektet, tenkte han at han kanskje burde ha inkludert kroppspress i KRLE-undervisningen. Han har likevel behandlet tematikken i andre fag, og sa: «det har nok definitivt havnet mer i samfunnsfag, og de to fagene kan jo touche innom hverandre. Så jeg har definitivt vært innom det i det faget. Men ikke direkte i KRLE-faget, nei».

Sofie brukte KRLE-undervisningen som klassen time, og fortalte at hun brukte mye tid på denne tematikken. Hun sa følgende fra undervisning om kroppspress: «vi snakket om utfordringer som gutter og jenter møter. Vi snakket om at gutter også kan ha spiseforstyrrelser, og vi snakket en del om at megarexi er et stort problem blant gutter nå. Og vi diskuterte trening. Når er det positivt å trene og når bikker det over til for mye? Det er klart at mange av de guttene som spiller fotball og sånt, kanskje begynner å trene på treningssenter snart». I tillegg fortalte hun at de hadde sett filmer som tok for seg temaet kroppspress, og jobbet med praktiske oppgaver knyttet til det. På samme måte som de hadde gjort når de hadde arbeidet med temaet menneskeverd ved hjelp av IGP-metoden. Videre sa Sofie: «Jeg hadde egentlig litt lyst til å snakke med de om steroider og sånn, men jeg tenkte at 8. klasse er så unge at de kanskje ikke vet hva det er. Og da er det bedre at de ikke vet det enn at jeg introduserer dem for noe».

Alle informantene mente at det var et utbredt kroppspress i klassene deres, likevel var det bare halvparten av informantene som hadde undervist om det i KRLE, eller hadde planlagt at de skulle undervise om det i løpet av året. Kristian hadde vært innom det i andre fag, men Guri hadde ikke vært innom det i det hele tatt.

5.2.3 *Snakk om kroppspress fører til mer kroppspress*

Utsagnet «snakk om kroppspress, fører til mer kroppspress», som er hentet fra Eskeland (2021, s. 54) sin masteravhandling, ble presentert for informantene. Deretter spurte jeg om de var enige påstanden.

Sofie svarte: «Det er jo en veldig balansegang. Det er jo litt som dette med at mer snakk om selvmord fører til mer selvmord. Jeg tenker at vi skal ikke oversnakke det, men vi skal ta det på alvor». Sofie drøftet videre på hvor mye snakk om kroppspress som egentlig er for mye, og kom frem til at det var viktig å finne en balanse. Dette sa hun at kunne oppnås ved å tilpasse seg elevgruppen og deres behov. Slik jeg tolker Sofie er det bedre å snakke for mye om kroppspress, enn å snakke for lite om det.

Levi var enig i utsagnet og sa: «Ja. Jeg er enig. I det man kommer med eksempler på et kroppspress, og forklarer og gir eksempler på idealkropper, så er jeg redd for at noen kan tenke «Oi, shit! Er dette et ideal? Er dette det samfunnet mener? Er det dit vi skal?»».

Guri sa: «Av og til tenker jeg at man snakker for mye, man graver for mye rundt elevenes psykiske helse. Men når det kommer til kroppspress så tenker jeg at elevene blir eksponert for så mye kropp på sosiale medier at vi som er voksne må kunne snakke med elevene om hva som er naturlig kropp». Guri diskuterte «Insta VS reality-bilder»³ og uttrykte at man kunne vise elevene slike bilder, slik at de kunne få hjelp til å tenke over det de ser på sosiale medier. Guri sa at hun trodde at det kunne være utfordrende for en elev på 8. trinn å gjøre en slik refleksjon alene.

---

³ «Insta VS reality» er et uttrykk som brukes til å beskrive den forskjellen mellom hvordan ting fremstilles på sosiale medier, spesielt på Instagram, og virkeligheten. Mange legger ut bilder på Instagram som er redigert og manipulert for å se perfekte ut, mens "reality" viser den faktiske sannheten bak bildene.

Da jeg spurte Kristian om hans tanker angående påstanden, svarte han: «Det kan jo godt hende at det kan fungere mot sin hensikt. Men dette har jeg egentlig ikke tenkt over, hvis det er lov å svare det. Dette burde jeg helt sikkert ha tenkt over». Her tolker jeg Kristian som at han kanskje ikke er så opptatt av kroppspress. Kristian svarer på ganske overraskende måte, noe som gir meg en følelse av at han kanskje ikke har noe særlig erfaring med kroppspress selv, og derfor ikke har reflektert over hvordan det kan påvirke andre.

Det virket som at Levi og Guri var enige i påstanden om at «snakk om kroppspress, fører til mer kroppspress». Likevel påpekte begge to at det var svært nødvendig å prate om tematikken. De foreslo å finne en balanse og tenke nøye gjennom hvordan man underviser om dette emnet. Jeg har en opplevelse av at felles for Levi, Guri og Sofie at det ville vært enda verre dersom man ikke hadde pratet om det i det hele tatt. Jeg tolker Kristian som at han har lite personlig erfaring med kroppspress, noe som kan ha resultert i at han ikke har tenkt over påstanden.

5.2.4 Oppsummering av kroppspress-teamet

Alle informantene kunne bekrefte at det var kroppspress blant elevene. Lærerne kunne se dette gjennom elever som ikke ville delta i aktiviteter som innebærer å vise kropp, spisemønster og gjennom hvem/hva elevene snakker om. Det kommer frem at høyde, styrke og prestasjon i idrett er typer kroppspress som florerer blant guttene, mens blant jentene er det mest utbredt med kommentarer om kroppene til hverandre og et fokus på å være slank. Informantene fortalte også om deres undervisning om kroppspress. Det var noen forskjeller på hvor mye lærerne hadde undervist om det. Alle informantene hadde vært innom temaet i undervisningen, men ikke alle hadde gjort det i KRLE.

5.3 Sosiale medier

Sosiale medier kan betegnes som apper, nettsider eller andre digitale plattformer som legger til rette for å dele innhold, kommunisere og samhandle med andre mennesker på nett. I oppgavens teoridel har jeg definert hva sosiale medier er (3.4 Sosiale mediers påvirkningskraft).

5.3.1 Regler i Sosiale medier

Jeg spurte alle informantene spørsmålet: «Har du en oppfatning av om elevene dine følger visse "regler" for hvordan de bør fremstille seg selv på sosiale medier?»

Da svarte Guri: «Sånn som jeg opplever min klasse nå, så er de ikke så kroppsfiksert at de vil vise rumpa. De er mye mer lekne. De vil ha det gøy, de vil danse, drite seg ut litt. At det er litt mer det fokuset, enn at det skal være så sexy og fint». Videre fortalte hun at hun syntes det var fint å se at de fortsatt er lekne. Her tolker jeg Guri som at det kan være et tilfelle at elever kan oppleve at man må fremstille seg på en måte som fokuserer på utseendet, der man skal være pen og tiltrekkende. Og at elevene til hennes ikke har like mange krav og forventninger til hvordan de skal fremstille seg i sosiale medier. At hennes elever er litt naive og barnslige i sin tilnærming til sosiale medier.

Kristian fortalte at han har snakket med elevene sine om hvordan de bruker sosiale medier. Noen av elevene har fortalt han at de har koder på hvordan de sender snapper. Kristian gjenfortalte hva en elev lærte ham, og sa: «måten man vinkler et bilde av ansiktet sitt på kan signalisere interesse eller ikke interesse. For eksempel når de skal svare på noe, så syntes de det å svare med tekst er rart. Du svarer gjerne med et bilde, uansett hva det bildet er. Hvis noen sender deg et spørsmål, så svarer du ikke i chatte-funksjon, men du svarer med et annet bilde. Enten med et bord, eller bare haka di eller noe sånt. Et helbilde i figur sier noe annet enn hvis du har tatt bilde av halve fjeset ditt». Kristian sa at han spurte elevene sine om hvorfor de for eksempel sender bilde av halve fjeset sitt. Da fikk han som svar: «Det er liksom fordi jeg skal ha kjapp respons, det er nerder og de gamle som svarer med tekst». Kristian flirte og sa: «Så der fikk jeg den». Kristian fortalte at dette er noe som var veldig ukjent og nytt for han.

Levi hadde opplevd at elever reagerte sterkt på at noen andre hadde tatt et bilde av dem, fordi de syntes bildet var stygt eller rart. Han fortalte at han selv syntes det så ut som et helt vanlig bilde. «Jeg tror de har et ganske tydelig bilde av «sånn her ønsker jeg å bli fremstilt»», sa Levi.

Kristian og Levi kom med svar som kunne ligne hverandre. Dette med at elevene var opptatt av hvordan bilder som sendes skulle se ut. Basert på Kristians forklaring, tolker jeg det som at elevene hadde ulike normer for hva som skulle deles eller ikke deles på sosiale medier. Det virket som at det var et komplekst system for hvordan man burde fremstille seg selv på disse plattformene, og at dette var noe som kan ha utviklet seg i løpet av de siste årene. Sofie fortalte at hun trodde at mange fremstilte seg mye tøffere i sosiale medier enn det de egentlig er. Dette hadde hun også selv erfart i kommunikasjon med elever over nettet. Sofie hadde også sett skjermdumper av hva elevene hadde skrevet til hverandre, og sa: «de er så ekstremt tøffe, og de har så stygt språk at det ligner ikke grisen».

5.3.2 Sosiale mediers påvirkningskraft på elevens selvbilde

Da jeg spurte informantene om hvordan de trodde at sosiale medier påvirket elevens selvbilde svarte Kristian: «Eldre lærere snakker om at elever dusjet før, og det gjør de jo ikke nå. Det kan jo ha med både at det er kameraer i garderobene, at de har et mye større fokus på kropp og at de da ser på seg selv på en annen måte. De får jo som vi alle vet, en hel del andre ting å forholde seg til enn tidligere. Det er fokus på sending og deling av nakenbilder som ikke en gang var en problemstilling når man levde før sosiale medier. Så jeg tror definitivt at sosiale medier er med på å påvirke elevenes selvbilde». Slik jeg forstår Kristian, mener han at sosiale medier kan påvirke elevens selvbilde, og at dagens ungdom har mer å forholde seg til enn tidligere generasjoner. I tillegg tolker jeg det som at Kristian tror at mobiltelefonene kan være en faktor som bidrar til at elevene ikke vil dusje på skolen.

Levi refererte til en episode der klassen fikk utdelt timeplanen for semesteret, og oppdaget at kroppsøvingen var satt til de siste timene på en gitt dag. Levi fortalte at det var stormende jubel i klasserommet, og sa: «uten at det har vært adressert og snakket om direkte, så tolket jeg det som at elevene ikke har så lyst til å dusje sammen, og være nakne for hverandre». Han fortalte videre at han trodde at mobilene kunne være en påvirkning til dette. Det var

flere elever som hadde uttrykt at de fryktet at de skulle bli tatt bilde av i garderoben, der de er i en sårbar situasjon.

Levi hevdet at han trodde at sosiale medier kunne ha svært negative effekter på elevenes selvbilde. Han la også til at det ikke var noen til stede for å hjelpe elevene med å forstå og håndtere det de så på sosiale medier. «Når elevene bruker mobiltelefonene sine, er de på en måte "hjemme alene"», sa Levi.

Sofie fremhevet den store mengden mobbing som skjedde gjennom sosiale medier, og fortalte at dette var med på å redusere elevens selvbilde. Det så ut til å være en enighet blant informantene om at sosiale medier kunne påvirke elevenes selvbilde negativt. Og at mye av dette kunne skyldes nettmobbing. Elevene har en betydelig makt, da de har mobiltelefoner, som de kan ta bilder med og legge ut på nettet bare ved å trykke på en knapp. Jeg tolker det som at lærerne mener dette kan være en årsak til elevene går rundt med en konstant frykt for å bli tatt bilder av. Og at denne frykten kan føre til at elevene får et større fokus rundt eget utsende, som igjen kan føre til et redusert selvbilde.

5.3.3 Populære sosiale medier

Da jeg spurte informantene om hvilke Sosiale medier de trodde var de mest populære blant ungdommene var svarene like. Snapchat og TikTok er de sosiale mediene som alle informantene mente at var mest brukt av ungdommene. Facebook, Instagram, BeReal, VSCO og Youtube blir også nevnt som medier som elevene bruker. «Det er i hovedsak Snapchat og TikTok som de lever for», fortalte Kristian.

5.3.4 Sammenligning på sosiale medier

Guri fortalte at hun var usikker på om elevene sammenlignet seg med andre på sosiale medier. Samtidig så påpekte hun at det kunne være utfordrende å ikke sammenligne seg med andre på sosiale medier.

Kristian fortalte at han trodde at elevene sine sammenlignet seg med andre på sosiale medier. Han sa at: «Det er en del som har forbilder. I tillegg så er det et hierarki på ungdomsskoler, noe som det alltid vil være. Jeg tror det er veldig mange som ønsker å passe

inn, og som ser opp til enkelte. Med sosiale medier, så har jo en del sine egne plattformer». Han la også til at han trodde det fantes kjendiser som elever ser opp til og ønsker å sammenligne seg med. Her tolker jeg det som at flere av elevene til Kristian ser opp til medelever som er høyere opp i hierarkiet, og at de ønsker å ligne dem.

Da jeg spurte Levi om elevene hans sammenligner seg med andre i sosiale medier svarte han: «Elevene er såpass unge, så mange av de de følger er litt eldre. Elevene aksepterer på en måte at de ikke er der nå». Levi påpekte at han hadde mange elever i klassen sin som var involvert i idrett, og at han trodde disse elevene sammenlignet seg med idrettsidoler. I klassen hadde Levi snakket om at idrettsutøverne har idretten som jobb, og at elevene ikke kan sammenligne sine liv med dem, da det er skolen som på en måte er elevens jobb i denne perioden. Både Levi, Kristian og Sofie hevdet at de trodde at gutter i større grad sammenlignet seg med idrettsutøvere, enn jenter.

Uoppfordret fortalte alle informantene at sosiale medier også kan ha mange positive sider. Guri sa: «I min klasse så har de snapchat-grupper som alle er inkludert i. Der chatter de med hverandre, og inviterer på klassefest, spør om noen skal finne på noe. Ja, en rask melding, og så er alle med. Dette viser at sosiale medier har noen muligheter som en ikke har hatt før. Og hvis man får til å bruke sosiale medier på en sunn og rett måte, så tror jeg det er helt gull!».

Kristian trakk frem TikTok-trender som noe som kan være bra: «Nå snakker de ofte om «five to nine-trenden», som handler om å stå opp tidlig for å gjøre gode ting før de starter på arbeid». Sofie nevnte også TikTok som noe som kunne være positivt. Eksempelvis fortalte Sofie at hun selv brukte TikTok i matlaging og til «arts and crafts», som er videoer på TikTok som forklarer hvordan man selv kan skape fine og funksjonelle gjenstander for hånd.

Sofie har mange flerspråklige elever i klassen sin, og påpekte at sosiale medier hjelper elevene til å holde kontakten med familien sin i utlandet. I undervisningen kan hun snakke med elevene om hvem som har vært i kontakt med hvem på WhatsApp eller Facetime. Sofie sa: «Jeg tror det er viktig at vi ikke bare har et negativt syn på alt, da blir man litt sånn messene voksne, sånn belærende: «hør hvor grusomt alt er». Man kan ikke forvente at

elevene kommer til å slutte å være på TikTok eller Instagram fordi jeg sier at det er negativt. Det skjer ikke».

Basert på min forståelse av lærernes synspunkter, virker det som om alle informantene er noe frustrerte over den ensidige kritikken av sosiale medier. De påpeker at det finnes eksempler på positive aspekter ved sosiale medier og at det er viktig å anerkjenne disse.

Levi snakker om motforestillinger mot kroppspress på sosiale medier. Han påpeker at det noen ganger er nødvendig at noen som er kulere enn lærerne og foreldrene kan fortelle elevene ting som de bør lytte til. Her tolker jeg at han snakker om blant annet influencere som fremmer å ha en «normal» kropp. Eller anerkjente personer som legger ut bilder av seg selv uten sminke og filter, som eksempler på gode rollemodeller som ungdommene kan bli påvirket av i sosiale medier.

5.3.5 Undervisning om sosiale medier i KRLE

For å undervise om sosiale medier hadde Guri tatt i bruk opplegg fra politiet i KRLE-undervisningen. Guri sa: «Vi har fått et opplegg fra politiet. Det har handlet om det med deling av bilder videre. Det kan være private bilder, eller voldsepisoder. Når man underviser om det, så føler man at alle skjønner alvoret. Men det er ganske vanskelig å vite hvor mye som går inn, og hvor reflekterte de klarer å være. For her handler det for noen om å opprettholde en status med å være den som sprer nyheter og sladder».

Sofie fortalte at hun bruker masse tid på undervisning om sosiale medier i KRLE. Hun hadde brukt IKT-eksperten på skolen til å prate om hva som faktisk var straffbart, «for det er de ikke helt klar over», fortalte hun.

Kristian hadde også vært innom sosiale medier i sin undervisning, og sa: «Ja, vi har vært innom det. Det er ikke sånn at vi har lagt opp til egne temaperioder der det er fokus, men det kommer enkelte ganger inn gjennom tema like vel. Man prater om blant annet etikk, og da blir gjerne sosiale medier veldig relevant. Man snakker for eksempel om hvordan man behandler hverandre, og hvordan man kan bruke sosiale medier i positiv og negativ forstand».

Levi fortalte at han også har vært innom sosiale medier i KRLE-undervisningen. «Jeg tror det er vanskelig for de å tenke over at det de ser på sosiale medier er noe konstruert. At det er ikke hverdag og naturlig, nødvendigvis. Så det tror jeg de trenger sånn jevnlig påminnelse om», sa Levi.

Alle informantene fortalte at de hadde diskutert sosiale medier i KRLE-undervisningen. Kristian var den eneste informanten som hadde gitt en begrunnelse for hvorfor han inkluderte temaet i KRLE-undervisningen, og han sa at det var på grunn av etikk-biten i faget. Da han har tatt opp etiske spørsmål knyttet til bruken av sosiale medier.

5.3.6 Oppsummering av sosiale medier-teamet

I denne delen av analysen har det blitt presentert normer og regler som informantene fortalte at deres elever møtte på i fremstilling av seg selv i sosiale medier, samt hvordan sosiale medier påvirket elevenes selvbilde. De antatte mest populære sosiale mediene blant elevene har blitt presentert, og det har blitt diskutert hvordan og med hvem informantene opplever at elevene sammenligner seg med i sosiale medier. Flere av lærerne nevnte også utfordringene knyttet til sosiale medier, spesielt rundt dusjing. I tillegg til de negative sidene av sosiale medier, har også de positive sidene blitt fremhevet. Til slutt har denne delen av analysen beskrevet hvordan lærerne har undervist om sosiale medier i KRLE.

5.4 KRLE-undervisning

5.4.1 Opplevd undervisning

Da jeg stilte spørsmålet: «Syntes du det kan være krevende å prate med elevene dine om temaer som menneskeverd, kroppspress og sosiale medier?» fortalte Guri og Kristian at de ikke syntes det var krevende, mens Sofie og Levi syntes det kunne by på flere utfordringer. Guri fortalte at hun ikke syntes menneskeverd, kroppspress og sosiale medier var det som var mest krevende å prate om. Hun har tidligere måttet takle temaer som identitet og kjønnskifte i klassen sin, noe hun fortalte at hadde vært veldig utfordrende å jobbe med. Basert på min tolkning, har Guri opplevd utfordringer i klassen som har vært svært sårt for enkelte elever. Og at dette har ført til at diskusjonene rundt de temaene jeg tar opp i denne masteroppgaven kan fremstå som mildere i sammenligning.

Da jeg spurte Kristian om hvordan han syntes det er å prate om tematikken med elevene sine sa han: «Superinteressant. Jeg syntes generelt det er veldig gøy å prate med elevene mine, det er nok derfor jeg er ungdomsskolelærer. Jeg syntes det er veldig gøy å prate med ungdommer om hvordan de ser verden, og hva verden gir eller tar fra dem». Videre fortalte Kristian at han trodde det var viktig å forstå elevenes tanker, bekymringer, motivasjon og demotivasjon for å kunne ha en god undervisning.

Sofie svarte: «Det er krevende å snakke om sånne temaer, fordi du må pushe elever og ungdommer som er midt i en vanskelig periode til å snakke om vanskelige tema. Det er vanskelig å snakke om dette for voksne også. Så det er klart det er utfordrende. Det er mange ganger vi har hatt total stillhet i klassen, og så må man bare begynne å pushe dem». Sofie påpekte at lærerne ikke bare var lærere, men også tidvis psykologer. I likhet til Sofie fortalte Levi at også han syntes det kunne være litt utfordrende å prate med elevene sine om tematikken. Levi sa: «hvis det er elever som ikke har tenkt på disse tingene før, og har det veldig greit med sin egen kropp, klesstil og sånne ting, så er jeg redd for å adressere noe. Altså lage et større fokus og problem ut av noe som ikke var der i utgangspunktet».

Jeg får inntrykk av at både Sofie og Levi syntes det er spennende å snakke med elevene sine om tematikkene, men at det kan være krevende. Dette er fordi det er temaer som kan være sårbare, og at elevene kan ha sterke personlige erfaringer knyttet til det. Slik jeg tolker Sofie

og Levi, så kan det oppleves ubehagelig og vanskelig å prate med elevene, da de allerede er i en sårbar periode. Jeg opplever at de ikke ønsker «å gjøre vondt verre».

Etter jeg hadde spurt informantene om de syntes at det kunne være ubehagelig å prate om menneskeverd, kroppspress og sosiale medier med elevene sine, spurte jeg dem om de trodde at elevene opplevde det som krevende å prate med lærerne sine om kroppspress. Både Kristian, Sofie og Levi hadde en felles enighet om at dette er relasjonsbetinget. Levi fortalte at han trodde at de aller fleste elevene hans opplevde det som trygt å prate om, og sa at relasjonen betyr alt. I intervjuet med Sofie fikk jeg et lignende svar: «uten en relasjon til elevene så kommer du ingen vei». Sofie hevdet at når man allerede har diskutert disse emnene i klassen, kan det bli enklere for elever som har problemer med å åpne seg. Sofie forklarte at ved å referere til tidligere klasseromssamtaler, kan man skape en enklere inngang for elevene til å dele sine tanker og følelser. Basert på min forståelse, så kan Sofie referere til klasseromsundervisningen når hun snakker med elever individuelt. For eksempel, hvis hun har en individuell samtale om kroppspress, kan hun si til enkelteleven: "husker du da vi snakket om dette i klassen?", og bruke det som en samtalestarter eller et referansepunkt i samtalen. Dette uttrykte Sofie som noe veldig nyttig og fint.

Da jeg spurte Kristian om han opplevde at elevene syntes det var utfordrende å prate med læreren sin om kroppspress sa han: «De jeg har en veldig god relasjon til kan jo dele det meste. Noen ganger deler de til og med for mye. Og så er det andre elever som syntes det kan være vanskelig å prate med meg om ting». Basert på Kristians uttalelser kan det tolkes som at det å diskutere temaer med læreren er sterkt influert av individuelle faktorer, og at det varierer fra elev til elev hvordan de opplever å snakke med han.

5.4.2 Kjønnforskjeller

Jeg undersøkte om informantene la merke til noen fordeler eller ulemper med tanke på lærerens kjønn når det kom til temaene menneskeverd, kroppspress og sosiale medier i KRLE-faget.

Det var en stor enighet blant informantene om at det er vanskelig å svare bastant på spørsmålet om det er kjønnforskjeller blant lærerstaben. Guri sa at hun opplevde at flere av

de mannlige kollegaene hennes var enda flinkere enn henne til å prate om tematikkene. Og konkluderte med at dette handlet om hvordan personen er, og ikke avhenger av kjønnen. Hun fortalte at hun hadde personlighetstrekk som strakk seg i retning grønn, altså at man blant annet er rolig og stabil, mens flere av hennes mannlige kollegaer hadde en personlighet som er rød. Det vil si at man er mer impulsiv og ofte har sterke følelser.⁴

Kristian sa: «jeg mistenker at det er store individuelle forskjeller». Videre fortalte han at han vet om lærere som syntes det er veldig ubehagelig å ha seksualundervisning, mens andre syntes det er gøy, fordi elevene blir så flau og kleine. Videre fortalte Kristian at han trodde det var på samme måte i KRLE, at dette var individuelt styrt og ikke hadde noe med kjønn å gjøre. Jeg forstår det som at Kristian opplever at det ikke er forskjeller på kjønn blant lærerne, og at ulikhetene skyldes andre faktorer enn kjønn.

«Det blir helt feil å si at menn og kvinner er ulike, det kommer helt an på hvilken person man er», sa Sofie. Videre fortalte hun: «men det som jeg ser her er at det kan være lettere for kvinner, basert på den skolen og elevgruppen vi har å få en relasjon til elevene fordi mange av disse elevene har en kvinne som hoved-omsorgsperson. Gjerne fordi det er elever med minoritetsbakgrunn, fedrene er kanskje ikke her. Fedrene er kanskje ute og jobber hele tiden, og det er mor som har ansvar for oppdragelsen». Basert på min forståelse, så virker det som om kvinner har en fordel på skolen til Sofie på grunn av de sosioøkonomiske forholdene i det geografiske området til skolens plassering. Til tross for forholdene på Sofie sin skole, var hun likevel svært tydelig på at det blir feil å si at kvinner og menn er ulike.

Levi uttrykte et annet synspunkt enn Sofie, Guri og Kristian når det gjaldt spørsmålet om det var forskjeller mellom kvinner og menn i undervisningen. Da jeg spurte Levi om han trodde det var forskjell mellom kjønn og hvordan de underviser i tematikkene i KRLE svarte han: «Ja. Det kan jeg nok tro. Det aller enkleste er jo å ta utgangspunkt i seg selv og det en selv er omgitt av. Og jeg tror nok at kvinner og menn følger ulike kontoer på ulike sosiale medier.

---

⁴ Dette er et personlighetssystem som er hentet fra boken «omgitt av idioter».

Og at det er en forskjell innen kjønn der ja. Så det tror jeg absolutt». Deretter fortalte han om betydningen av at lærere med ulike kjønn samarbeider og planlegger opplegg sammen, for å sikre en undervisning som gjør at både gutter og jenter kan kjenne seg igjen. Han understrekte viktigheten av å ha både mannlige og kvinnelige lærere i KRLE, og i andre fag.

Det virker som om Levi mener at kvinner og menn har forskjellige interesser som er knyttet til deres kjønn, og at disse interessene kan supplere hverandre. Han ser ikke ut til å mene at et av kjønnene er bedre enn det andre, men heller at kombinasjonen av kvaliteter fra begge kjønnene kan være det beste. Levi påpekte betydningen av å ha både kvinnelige og mannlige lærere som samarbeider for å sikre undervisning som treffer begge kjønn. Jeg tolker hans uttalelse som at kvinnelige lærere kan ha enklere tilgang til å nå frem til jentene, mens mannlige lærere kan ha enklere tilgang til å nå frem til guttene. Videre forstår jeg Levi som at han mener at kvinner og menn kan ha ulik preferanse når det gjelder sosiale medier, og som følge av dette kan ha ulik tilgang til informasjon. Dette igjen kan påvirke deres evne til å møte elevenes erfaringer og virkelighet på en forskjellig måte.

5.4.3 Aldersforskjeller

Informantene ble spurt om det utspiller seg noen forskjeller i lærernes møte med ungdommene, med tanke på alder. Både Kristian og Guri uttrykte at det var vanskelig å svare på om de yngre og nyutdannede lærerne hadde noen fordeler eller ulemper inn mot undervisning om menneskeverd, kroppspress og sosiale medier i KRLE-faget, sammenlignet med de som har hatt utdanningen lengre, eller er eldre.

Sofie og Levi fortalte at de trodde at yngre har en annen tilnærming, og at de yngre kan ha enkelte fordeler. For eksempel så sa Levi: «det er lettere for meg å relatere og komme med flere dagsaktuelle eksempler. I tillegg er det så enkelt som at utdanningen min er nyere. Jeg har mer av KRLE-faget ferskt i minne. Så det tror jeg absolutt hjelper på».

Sofie sa: «Jeg tror at vi som er litt yngre har en annen tilnærming. Fordi Facebook kom når jeg gikk i 3 vgs. Hele mine 20 år var preget av sosiale medier. Så jeg tror vi har en helt annen forutsetning til å forstå elevene. Selv om jeg er 32 nå, så er jeg en del år eldre enn elevene. Likevel tror jeg at de tenker på meg som nærmere dem i alder, enn de som er 35+. Dette er fordi de som er nærmere 40, kom på en måte for seint. De fikk ikke sosiale medier i

ungdomstiden som vi gjorde. Så jeg tror vi har en stor fordel der, om vi kan kalle det for det da».

5.4.4 KRLE-fagets relevans

Til slutt i alle intervjuene diskuterte vi relevansen av KRLE-faget når det gjaldt arbeidet med temaene menneskeverd, kroppspress og sosiale medier. Som tidligere nevnt (1 Innledning & 3.2 Normativ teori: skolens styringsdokumenter) er det nytt at dette med menneskeverd, kroppspress og sosiale medier er noe som blir fokusert mer på i KRLE-undervisningen. Spørsmålet jeg stilte informantene var: «Opplever du KRLE som et relevant fag å prate om menneskeverd, kroppspress og sosiale medier?»

Guri sa: «Ja, det vil jeg si. KRLE blir jo stadig forandret når det kommer til hva som skal inngå i faget. Og nå har vi jo fått ny læreplan også, så da er det jo flere ting å forholde seg til. Det er ikke bare snakk om religion lengre, det er så mye mer enn det». Videre påpekte Guri utfordringene ved at det kun er to undervisningstimer i uken.

Kristian uttrykte også at KRLE er et relevant fag å ta opp tematikkene i. Han sa: «KRLE faget går litt inn i samfunnsfag, og det er jo et sånt fag som ikke bare tar for seg de historiske linjene til religioner og sånne ting, men det tar jo opp ting som etikk og moral. Og når du nevner de to tingene, så tenker jeg jo at kroppspress og kroppsideal og selvbilde og den type ting blir ganske relevant. Fordi det er ganske interessant, også både med hvordan man agerer med hverandre, men også hvordan man ser på seg selv. I tillegg kommer dette med hva som er gode og riktig valg å ta i livet. Så jeg syntes absolutt at det er et relevant å ta opp disse temaene».

Levi sa: «Jeg opplever det som veldig relevant i KRLE. Jeg skulle ønske at timetallet var høyere, fordi det er så mange ting som jeg har lyst til å prate om, og så får man liksom ikke helt tid». Levi fortalte at KRLE er et fag hvor man skal snakke om etikk og få elevene til å reflektere. Han påpekte at han syntes at etikkdelen av faget var veldig fin, for da kunne han fylle tiden med det han hadde lyst til. Levi sa: «jeg vil nok kanskje si at KRLE det er det aller beste faget å snakke om det i, fordi at du lett får det inn på en naturlig måte».

Sofie sa: «Det er superrelevant». Hun fortalte at man kunne tenkt at man skulle hatt det over i samfunnsfag, og sa videre at det er noe med KRLE, læreplanen og kompetansemålene som gjør at det faller mer naturlig å ha det inn under KRLE-faget. Sofie sa deretter: «Det er derfor jeg har valgt å legge klassens time i KRLE-undervisningen. Fordi det handler om etikk, og det handler om alt det som er viktig. Det er kort vei fra religion til å snakke om jeg-et».

Levi fortalte at tematikker som menneskeverd, kroppspress og sosiale medier må jobbes med i alle fag, og nevnte tverrfagligheten. Han sa at tematikkene kan dras inn i både engelsk, samfunnsfag og kroppsøving. Som et annet eksempel på tverrfaglighet så trakk Guri frem KRLE og Norsk som et eksempel, der man kunne hatt en presentasjon, og sett på det innholdsmessige i KRLE og sett på presentasjonen gjennom norskfaglige øyner. Kristian kom ikke med noen konkrete eksempler på tverrfaglighet, men han fortalte om at KRLE og samfunnsfag gikk litt inn i hverandre. Basert på min forståelse av Kristian, så opplevde han at samfunnsfag tok mye av historien, mens KRLE tok for seg etikk-delen av ulike emner. Sofie nevnte KRLE og samfunnsfag, der man for eksempel kunne ha jobbet med FN i samfunnsfag og diskutert menneskeverd og barnekonvensjoner i KRLE.

5.4.5 Oppsummering av KRLE-temaet

I denne delen av analysen ble informantene spurt om deres erfaringer rundt å prate med elevene om temaer som menneskeverd, kroppspress og sosiale medier i KRLE-faget. Analysen tok også for seg alder- og kjønnsforskjeller når det kom til undervisning om menneskeverd, kroppspress og sosiale medier. Her var det noe ulike oppfatninger blant informantene. Det var enighet blant informantene om at antallet KRLE-timer per uke ikke var tilstrekkelig til å dekke alle temaene i læreplanen. Tverrfaglig arbeid var noe som ble sagt av alle lærerne, som nøkkelen for å oppnå dybdelæring, refleksjon og diskusjon.

5.5 Oppsummering av funn

Informantene reflekterte rundt menneskeverd, kroppspress og sosiale medier. Det ble snakket om hvordan lærerne oppfattet at elevene så på seg selv, og hvordan lærerne trodde at elevene opplevde tematikkene i skolen. Det ble også reflektert rundt hvordan menneskeverd, kroppspress og sosiale medier ble tatt inn i KRLE-faget.

Det viste seg at lærerne hadde en relativt lik forståelse av ordet menneskeverd, med unntak av Sofie som hadde en litt annen tilnærming. Informantene påpekte at det var vanskelig å si i hvor stor grad elevene klarte å reflektere rundt sin egen verdi, da elever på ungdomstrinnet ofte er svært umodne.

Intervjuene avslørte at lærerne trodde at kroppspress var et problem på skolene de arbeidet på. De reflekterte over hvor kroppspresset stammet fra, og hvordan de trodde at sosiale medier kunne påvirke elevenes syn på seg selv som verdifulle mennesker.

Det var en felles oppfatning blant informantene at sosiale medier, spesielt plattformer som TikTok og Snapchat kunne ha en negativ innvirkning på kroppspress og selvbilde.

Dusjproblematikk var et tema som ble tatt opp i forbindelse med at de fleste elevene hadde mobiltelefoner. Informantene antok også at det fantes normer og regler for hvordan man burde fremstille seg selv på sosiale medier. På den andre siden understreker informantene også at sosiale medier har mange positive sider.

I det pedagogiske arbeidet i KRLE-faget rundt menneskeverd, kroppspress og sosiale medier, opplevde halvparten av informantene at det kunne være utfordrende å prate med elevene sine om kropp og selvbilde. Mens den andre halvparten fortalte at de syntes at det gikk fint. Noen av tematikkene hadde enkelte lærere unnlatt å prate om. Det var enighet blant informantene om at det er for få timer med KRLE i uken til å dekke alle tematikkene som denne masteroppgaven tar for seg, og at tverrfaglig arbeid er nøkkelen for å kunne ta for seg alle tematikkene.

6 Diskusjon

Formålet med denne oppgaven er å undersøke hvordan lærere i KRLE på ungdomstrinnet reflekterer over temaer som menneskeverd og kroppspress i lys av sosiale mediers påvirkning. Studien bygger videre på tidligere forskning som har vist at kroppspress er et stort problem i dag, og at ungdommer påvirkes av sosiale medier (2.2 Eksisterende forskning i Norge). Dette kan føre til økte problemer med psykisk helse. Med LK20 blir det viktigere enn noen gang å inkludere temaer som menneskeverd, kroppspress og sosiale medier i KRLE-undervisningen. I diskusjonsdelen av denne masteroppgaven har jeg presentert funnene mine, og diskutert dem i lys av masteroppgavens teori om menneskeverd, kroppspress og sosiale medier. Diskusjonen er delt inn i fire deler. Den første delen handler om menneskeverd, og hvordan lærerne definerer begrepet. Deretter blir det diskutert hvordan sosiale medier og kroppspress påvirker ungdommene i dag. Til slutt har jeg drøftet om KRLE er et relevant fag å undervise om menneskeverd, kroppspress og sosiale medier i.

6.1 Menneskeverd

6.1.1 Definisjon av menneskeverd

Tre av informantene definerte menneskeverd på en ganske lik måte. Disse informantene nevnte elementer som menneskers ukrenkelighet, og at man har en verdi, bare ved å være født menneske. Jeg syntes at definisjonene til lærerne samsvarer med det Christensen & Valen-Sendstad (2019) mener er «sterke» forståelser av menneskeverd. Som tidligere nevnt i teoridelen, er dette kjennetegnende for den klassiske forståelsen av begrepet. Dette innebærer at mennesket har en naturgitt status, og er opphøyd over andre vesener. Den kristne tradisjonen og filosofen Immanuel Kant har en såkalt «sterk» forståelse av verdighetsbegrepet. Som innebærer at det er noe iboende ved mennesket (Christensen & Valen-Sendstad, 2019, s. 20). Denne måten å definere menneskeverd på, ligner også på det man kan finne i første kapittel av læreplanens overordnede del. Der står det: «Formålsparagrafen bygger på menneskeverdets ukrenkelighet og at alle mennesker er like mye verdt, uavhengig av hva som ellers skiller oss» (Kunnskapsdepartementet, 2017b). En begrensning ved denne setningen er at den ikke forklarer hvorfor det er hevdet at menneskeverdet er ukrenkelig og hvorfor alle mennesker betraktes som likeverdige. Dette gjelder også mine funn, da ingen av informantene mine har forklart grunnen til at

menneskeverdet er ukrenkelig og hvorfor alle har lik verdi. Dette er likevel noe alle informantene har nevnt.

Jeg opplevde at Sofie avvek litt fra de øvrige informantene i sin definisjon av menneskeverd, som ble påpekt i analysen. Hun definerte menneskeverd som hvordan man tenker om seg selv, og hva andre tenker om deg eller andre mennesker. Hun beskrev menneskeverdet som et todelt konsept, og sa at det var noe som kom innenfra, og gikk innover, men også noe som gikk utover. Dette tolker jeg som at hun mente at menneskeverdet var noe som påvirket både det indre livet og relasjonene man har med omgivelsene. Denne tolkningen av menneskeverdet, kan kanskje tilsvare Christensen & Valen-Sendstad (2019) sine «svake» tolkninger av menneskeverdet. Dette betyr at verdigheten til et menneske kan kun bli vurdert og forstått av personen selv, og ikke av andre mennesker eller institusjoner. Et av særtrekkene ved "svake" tilnærminger til menneskeverd er å anerkjenne at forståelsen av menneskeverd er utviklet og påvirket av samspillet med den konteksten det oppstår i (Christensen & Valen-Sendstad, 2019, s. 23). Like vel viste ikke Sofie at hun tok avstand fra sterke tolkninger. Noe som gjør at dette også kan handle om hvordan hun oppfattet begrepet, og at det nødvendigvis ikke har så mye med hvordan hun tenker på en måte enn en annen å gjøre. I min studie har jeg tolket informantenes virkelighet, og derfor kan jeg kun uttale meg om hva de har tolket. Dette gjør det utfordrende å plassere informantene i kategoriene "svake" og "sterke" tolkninger av menneskeverdet.

6.1.2 Undervisning om menneskeverd

I intervjuene kom det frem at to av informantene hadde en svært bevisst tilnærming til å undervise om menneskeverd i KRLE-undervisningen, mens de to andre hadde en mer ubevisst tilnærming til det. Guri, som var en av dem som hadde undervist bevisst om menneskeverd, hadde tatt opp dagsrelevante temaer. Hun nevnte brenning av hijaber i Iran som et eksempel, etterfulgt av en samtale med elevene angående menneskeverd.

Sofie brukte caseoppgaver for å få elevene til å reflektere rundt menneskeverd. Som nevnt tidligere i oppgaven kan det diskuteres om Sofie hadde en «svak» tolkning av begrepet menneskeverd. Grunnlaget for påstanden var at Sofie hadde valgt å arbeide slik som hun hadde gjort. Da jeg spurte henne om hvordan hun gjorde det i undervisningen om

menneskeverd, fortalte hun meg at hun pleide å jobbe med selvbilde. Dette kan samsvare med at hun kanskje kan tolke menneskeverd på Christensen & Valen-Sendstad (2019) «svake» måte. Opplevelsen min er at hun gjør ting litt annerledes enn de andre informantene. Levi og Kristian hadde en ubevisst tilnærming til det. Der de ikke direkte hadde tatt opp tematikken i klasserommet, men at det hadde kommet litt «gratis» inn ved temadager.

Det å få elevene til å reflektere rundt menneskeverd, og den verdien de har som mennesker, viste seg i intervjuene å være vanskelig. Informantene hadde en felles enighet om at elevene på ungdomsskolen kan være umodne, og at denne type refleksjon kanskje er for krevende. To av informantene sa at de trodde at elevene klarte å reflektere i noen grad, men at det ikke skjedde på bevisste måter. Som nevnt i analysedelen, virket det som at informantene syntes det var krevende å formulere hva dette betydde, helt konkret. Slik jeg tolker det, så handler dette om ting som skjer i hverdagen, som elevene trekker slutninger til.

6.2 Kroppspress

I denne delen av oppgaven vil det bli presentert KRLE-lærernes synspunkter på hvordan elever kan utsettes for, og uttrykke kroppspress. Kroppspress kan ha en påvirkning på elevenes selvbilde og hvordan de ser på seg selv som verdifulle individer (Vrabel, 2021). Derfor vil lærernes refleksjoner angående om de tror elevene opplever kroppspress bli presentert. Som oppgavens problemstilling beskriver, så ønsker jeg å finne ut av hvordan KRLE-lærere på ungdomstrinnet reflekterer om tema som menneskeverd og kroppspress, med tanke på sosiale mediers påvirkningskraft.

Et funn i analysen var svaret Kristian ga da jeg spurte han om han trodde det var kroppspress blant hans elever. Da sa han: «Ja! Et rungende ja!». Han fortalte videre at Andrew Tate påvirket flere av guttene til å trene styrke. Levi påpekte at gutters høyde og styrke påvirket måten de ble behandlet av medelever på. Han sa at de høye og sterke guttene kunne tillate seg å si ting som de lavere og svakere guttene ikke kunne. Eksempelvis at de høye elevene kunne løfte på andre elever som var mindre. Dette stemmer overens med hva (Vrabel, 2021) påpeker, når det kommer til at kroppens utseende kan bli assosiert med visse egenskaper og

kvaliteter. Som vist i studien til Øygård-Repål et al. (2017), så kommenterte jevnaldrende utseendet til hverandre. Dette kan samsvare med Levis uttalelser angående at han kan merke kroppspresset ved at de høye guttene bærer på de som er lave. Eller Sofie, som beskriver at jentene som hadde litt ekstra fett på magen, ble kommentert og knipset på av medelever. Her ble kroppene kommentert, men på en indirekte måte, der elevene gjorde handlinger mot hverandre. I intervjuene kom det frem at jentene hadde størst fokus når det kom til å legge på seg. Dette forteller også studien til Elvebakk et al., (2018), som sier at jentene kan snakke sammen, og at prat om kropp ofte starter når en av jentene utbryter at hun har lagt på seg (Elvebakk et al., 2018, s. 98). Slik jeg tolket mine informanter, virket det som at jentene hadde et større fokus når det kom til slanking.

Tidligere studier viser at det er et stort press på å ha en idealkropp, og at det eksisterer kroppspress i samfunnet vårt (Ungdata, 2020; Øygård-Repål et al., 2017). Se tidligere gjennomgang av disse studiene under eksisterende forskning i Norge (kapittel 2.2). Dette samsvarer med funnene til denne masteroppgaven. Som flere av informantene påsto, så kunne man merke kroppspresset, da det var flere elever som ikke ønsket å delta på aktiviteter som innebar å vise kroppen. Dette kan være alt fra å ha svømmeundervisning til å dusje i en fellesgarderobe.

I følge Vrabel (2021) har kvinner generelt en mer kritisk holdning til kroppen sin enn menn. Imidlertid har nyere studier vist at også gutter og menn føler press om å ha en bestemt kroppstype, ofte med fokus på store muskler (Elvebakk et al., 2018; Eskeland, 2021; Nylander, 2018). Dette samsvarer med resultatene jeg fikk fra intervjuene mine, der flere av informantene nevnte at gutter var i en alder der de starter å trene styrke på treningssenter. I tillegg fortalte flere av informantene at gutter i større grad sammenlignet seg med idrettsutøvere i sosiale medier, enn det jenter gjorde. Det kan være flere faktorer som bidrar til at gutter er mer tilbøyelige til å sammenligne seg med idrettsutøvere og være opptatt av å bygge muskler enn jenter. En mulig forklaring er at samfunnet ofte har stereotypiske oppfatninger rundt hva som anses som attraktivt og maskulint. Stereotyper om at muskuløse og fysisk sterke menn er mer attraktive og vellykket, noe som igjen kan føre til at gutter ønsker å oppnå dette idealet for å føle seg akseptert og verdsatt.

Eskeland sin studie fortalte spesifikt at guttene ønsket mest muskler, mens jentene var mer opptatt av vekten og kroppens former (Eskeland, 2021, s. 65). Dette samsvarer med mine funn, da flere av informantene fortalte at jentene hadde fokus på å være tynne, mens de opplevde at guttene ofte ønsket å være sterke og flinke i idretter. Eksempelvis kan vi se dette hos jenteelevne til Guri, der hun fortalte at hun hadde observert at fler av dem tidvis ikke spiste lunsj. Eller hos Sofies gutteelever, der fotball var en idrett som spesifikt ble trukket frem. Sofie fortalte at å være god i fotball var alfa og omega i hennes klasse. Dersom man hadde en god fysikk, og var god i fotball, så hadde man det som trengtes.

Hegre (2018) utforsket i sin masteroppgave hvordan lærerne jobbet med kroppen i kroppsøvingsundervisningen. Hun kom frem til at det kunne være utfordrende å finne et språk for kroppen, og et språk til forståelsen av kroppen. Det ble også sagt at informantene uttrykte at det burde iverksettes tiltak med tanke på hvordan elevene opplevde sosiale medier og kroppspress som vanskelig. Det kom frem at dette ofte var noe som bare forble en tanke, og ikke ble gjort noe med i praksis. Jeg opplevde ikke at mine informanter hadde noe problem med dette, tvert imot. Mine informanter fortalte at de syntes det var spennende å prate om tematikken, og sa at det ikke var særlig utfordrende å prate om. Like vel viste det seg at to av informantene ikke hadde snakket om kroppspress konkret i KRLE-faget. Men som de selv fortalte, så hadde det blitt tatt opp i andre fag.

6.2.1 Kroppspress i skolen

Flere av informantene fortalte at elevene ikke ville dusje sammen på grunn av mobiler og bekymring for deling av nakenbilder. Levi nevnte også et økt fokus på kropp som en faktor som gjør at elever ser annerledes på seg selv, og dermed ikke ønsker å dusje med medelever. Studien til Elvebakk et al. (2018) kan underbygge denne påstanden, da en av gutte-informantene i studien sa: «Etter en trening, hvis du skal dusje for eksempel, så er jo alle der, og du er litt chubby (lubben) på en måte, så kan det jo hende at du får høre det» (Elvebakk et al., 2018, s. 94). Eskeland sin masteravhandling støtter også opp under elevenes ønsker om ikke å eksponere kroppene sine (Eskeland, 2021, s. 45). Resultatene fra studien til Hegre bekreftet at elever hadde en bekymring for å bli fotografert i garderobesituasjon, noe som kan føre til en dusjproblematikk (Hegre, 2018, s. 77). I likhet med Eskeland (2021) og

Hegre (2018) hadde flere av informantene mine også fortalt at elevene deres har en frykt om at noen skal ta bilde av dem i en sårbar situasjon i garderoben.

6.2.2 Snakk om kroppspress i KRLE

I Eskeland (2021) sin masteravhandling ble det intervjuet kroppsøvlingslærere, som rapporterte at de jobber lite med å bevisst takle kroppspress i kroppsøvlingsundervisningen. De fleste informantene i denne undersøkelsen fortalte at fag som mat og helse, samfunnsfag, norsk og KRLE tok opp temaet kroppspress, med opplegg som handlet om deling av bilder i sosiale medier, og ernæring (Eskeland, 2021, s. 52). Det informantene i masteroppgaven til Eskeland påsto, stemmer overens med resultatene jeg fikk fra mine informanter. Alle KRLE-lærerne som jeg intervjuet svarte at de syntes at KRLE-faget var et relevant fag å ta opp tematikken i. Men som en av mine informanter nevnte, så er det veldig mange temaer som skal inn i et fag med svært få undervisningstimer. Med to KRLE-timer i uken, kan det bli utfordrende få til undervisning om kroppspress, sosiale medier og menneskeverd, i tillegg til det man kan anse som tradisjonell KRLE-undervisning. Dette resulterer i at det vil melde seg et behov for å arbeide tverrfaglig. Dette vil jeg komme tilbake til under KRLE-fagets relevans (kapittel 6.4.2).

6.3 Sosiale medier

6.3.1 Påvirkning på ungdommer

Det var en felles enighet blant informantene om at elever antas å bruke mest tid på de sosiale mediene TikTok og Snapchat. Undersøkelser fra Medietilsynet viser at YouTube er det sosiale mediet som faktisk er mest utbredt blant barn og unge (Velsand, 2020, s. 5). Denne plattformen ble kun nevnt av en informant, i en bisetning, etter informanten allerede hadde nevnt en rekke andre sosiale medier. En grunn til at informantene mine kan ha utelukket YouTube, er at det kan glemmes at det er et sosialt medium, siden ungdommene i liten grad kommuniserer gjennom applikasjonen. Utover avviket når det kommer til YouTube, stemmer mine informanters oppfatninger av hvilke sosiale medier elevene deres bruker mest, overens med Velsand (2020) sine funn. TikTok og Snapchat sies å være svært populært blant ungdommene. I Velsand sin forskning, sies det at Instagram er like populært

som TikTok. Dette stemmer ikke overens med mine funn, da Instagram blir nevnt som et medium som mange har lastet ned, men som de egentlig ikke bruker noe særlig.

Både informantene mine og tidligere forskning (Elvebakk et al., 2018; Eskeland, 2021; Hegre, 2018; Ungdata, 2020; Øgård-Repål et al., 2017) indikerte at ungdom utsettes for et stort kroppspress, spesielt påvirket av sosiale medier. Ifølge (Ungdata, 2020) er det en korrelasjon mellom de som rapporterer om psykisk uhelse og de som er utilfredse med sitt eget utseende, særlig blant jentene. Informantene i denne studien, og forskningen til blant annet (Bakken et al., 2018) indikerer at ungdom er utsatt for et stort kroppspress, og at ungdommene er spesielt utsatt når det kommer til sosiale medier.

Bakken et al. (2018) presenterer begrepet «generasjon prestasjon» for å beskrive den forventningen som legges på dagens ungdom om å prestere på flere områder, som skole, idrett, sosialt liv, sosiale medier og kropp. Med så mange plattformer og forventninger er det ikke overraskende at det kan dannes et press om å prestere og se bra ut for elvene, som lever i «generasjon prestasjon». Dette kan sees gjennom resultater av tidligere forskning de siste årene, og uttalelser fra informantene i denne studien, hvor det er et ønske om å se bra ut, være vel trent og prestere godt i livet (Bakken et al., 2018).

Sofie uttrykte at det er et økende problem i samfunnet at flere mennesker sliter psykisk. Dette kan tilskrives påvirkningen av det som fremstilles som perfekte liv, både for barn og voksne. Forskningen til (Bang et al., 2022, s. 5) forteller oss at 25% av ungdomsskoleelever hadde høyt nivå av psykiske plager i 2020, noe som samsvarer med det Sofie formidler. Sofie antyder at det er viktig å finne en fornuftig måte å håndtere dette problemet på. Sofie sa at vi kanskje må senke forventningene vi har til ungdommene, og innse at dette problemet er så stort at vi må lære oss å leve med det, på en best mulig måte. Som Sofie påpekte i intervjuet, så kan ikke vi som lærere forvente at elevene våre skal ha et godt selvbilde, når vi som er voksne sliter så mye som vi gjør. Med andre ord, så er dette en problematikk for de fleste mennesker. Det er ikke bare ungdommer som blir påvirket fra sosiale medier.

6.3.2 Hvem ungdommene sammenligner seg med

I intervjuene ble det sagt av flere informanter at jenter i større grad sammenlignet seg med kjendiser og hverandre. Som Kristian fortalte, så var det et hierarki på skolen, der noen

elever hadde andre elever de så opp til, og at de kunne sammenligne seg med disse elevene. Som TIM modellen (Nylander, 2018, s. 18) forteller oss (se 3.4.1 Tripartite Influence Model (TIM)), så er jevnaldrende en av komponentene som er med på å påvirke ungdommene. At elevene sammenlignet seg med personer på samme alder, stemmer overens med TIM-modellen. Her kommer det både til høydeforskjell mellom guttene, eller fettmasse på jentenes mage. Sosiale medier er noe så og si alle elever har (Velsand, 2020), og her antar jeg at jevnaldrende er en faktor som en kan sammenligne seg med. Det blir også nevnt i forskningen til (Øgård-Repål et al., 2017) at elever på samme alder kommenterte utseendet til hverandre. Her kan man mulig trekke en linje til at man blir påvirket av hverandre.

Det at ungdommene påvirkes fra sosiale medier, har alle informantene mine bekreftet at de tror. Informantene har ulike oppfatninger på hvor mye de tror at de forskjellige elevene blir påvirket. Kristian fortalte at det er flere som har blitt påvirket av Andrew Tate, gjennom sosiale medier. Dette er spesielt guttene, når det kommer til å bygge store muskler. Dette er også noe som TIM modellen kan støtte opp under, da «medier» er en andre komponenten som kan være med å påvirke elevene. Den siste komponenten i TIM modellen er familie. Denne delen av modellen har ikke jeg utforsket i denne masteroppgaven (Nylander, 2018, s. 20).

6.3.3 Veiledning i bruk av sosiale medier

Uoppfordret fremhevet alle informantene de positive sidene ved sosiale medier. De nevnte inkludering på Snapchat, populære trender på TikTok, og sosiale medier som en enkel måte å holde kontakten med familie som bor langt unna. (Velsand, 2020, s. 6) trekker også frem noen positive sider, som for eksempel at gaming gjør at man blir flinkere i engelsk. I tillegg viser undersøkelsen til Velsand at svært mange barn bruker sosiale medier til å være i kontakt med venner (2020, s. 5) og at flere bruker sosiale medier til å søke etter informasjon på nett (2020, s. 36). Informantene mine nevnte ikke noen positive erfaringer knyttet til bruk av sosiale medier når det gjaldt temaene menneskeverd og kroppspress. Likevel ble det trukket frem positive aspekter som familiekontakt, matlaging og sunne trender som å stå opp tidlig og gjøre fornuftige ting før man drar på skole og jobb.

Sosiale medier er noe 90% av barn i alderen 9-18 år bruker (Velsand, 2020, s. 5). Sofie sa i intervjuet at det er viktig at vi som lærere ikke har et negativt syn på alt som har med sosiale medier å gjøre. For det er nytteløst å prøve å være en belærende voksenperson, som skal fortelle elevene hvor forferdelig sosiale medier er. Sofie uttrykte at det er helt sikkert at sosiale medier er med på å bidra til at elevene kan oppleve kroppspress og/eller få et redusert selvbilde, noe som støttes av flere av forskningene som er inkludert i denne oppgaven (Elvebakk et al., 2018; Eskeland, 2021; Hegre, 2018; Ungdata, 2020; Øgård-Repål et al., 2017). Sofie påpekte at det ikke er noe hensikt med å forvente at elevene kommer til å slutte å være på sosiale medier.

I teoridelen har jeg vist til en sekvens i NRK debatten (3.4.1.1 Medier) der Christine Sundgot-Borgen som er postdoktor ved Regional seksjon for spiseforstyrrelser uttalte seg om at skolen har et ansvar, og må lære barn og unge om hvordan de på en kritisk måte skal bruke sosiale medier. Hun påsto at vi har et valg på hva vi kommenterer, liker og legger ut på sosiale medier. Og ved å være kritisk til dette, kan vi være med å skape en forskjell (Solvang, 2021). Informanten Guri fortalte i intervjuet at man kan vise elevene «insta VS reality-bilder», slik at de kan få hjelp til å reflektere over det de ser på sosiale medier. Dette strider likevel litt imot det Levi sa, da han i sin undervisning var redd for å gjøre nettopp dette, i frykt for å adressere noe som elevene ikke hadde tenkt på fra før av. Uansett hvordan man velger å gjøre det, så kan det være hensiktsmessig å en god dialog rundt tematikken, og tilpasse det til den elevgruppen man har. Det er ulikt miljø fra skole til skole, noe som kan føre til at det kan melde seg ulike behov fra sted til sted.

Levi beskrev at når elevene bruker telefonen sin er de «hjemme alene», og at det da ikke er noen til stede for å hjelpe dem til å prosessere og håndtere det de ser på skjermen sin. Her viste to av informantene at de var villige til å bidra til å hjelpe elevene med å jobbe med det de ser på sosiale medier, slik at de forhåpentligvis kunne lært seg å bruke sosiale medier på en hensiktsmessig måte. Som Sundgot Borgen påpekte, så har skolen et ansvar for å undervise elevene i kritisk tenkning rundt sosiale medier og de budskapene som fremmes der (Solvang, 2021). Som en av informantene sa i intervjuet, kan det kanskje forbedre selvbildet til eleven dersom man selv lærer å håndtere sosiale medier på en kritisk måte.

Ifølge Sofie kan et bedre selvbilde også bidra til et bedre klassemiljø, som igjen kan føre til bedre læring.

6.3.4 *Fremstilling i sosiale medier*

Forskningen fra Ungdata (2020) indikerer at ungdommers holdning til kroppspress er blandet, da mange positive aspekter av deres liv er knyttet til sosiale medier (Ungdata, 2020). Samtidig kan sosiale medier føre til økt fokus på kropp, og kroppspress blant ungdom. Informanten min, Levi, nevnte at noen elever hadde reagert sterkt på å bli fotografert, fordi de mente bildet var stygt. Levi mente bildet var helt normalt, men for elevene så det helt annerledes ut. Dette kan være et godt eksempel på hvordan noen elever kan føle det ubehagelig ved å bli eksponert på sosiale medier.

Det ble også nevnt av Sofie at elevene er svært tøffe på sosiale medier, og de kan oppleves som stille i klasserommet, men på sosiale medier tør de å slippe seg løs og si akkurat det de tenker. Rapporten til Velsand (2020) forteller oss at 26% av 9-18 åringer har opplevd at noen var slemme med dem og/eller at de har blitt mobbet over nett. 31% hadde opplevd at noen hadde skrevet en stygg kommentar til dem på nett (Velsand, 2020, s. 7). Dette kan gi oss noen tall på at det er flere som har lett for å være tøffe over sosiale medier. Slik Sofie delte sine erfaringer, var det som regel elever som var stille i klasserommet, som kunne være verst på nett. Det er ingen sannhet at alle de som er stille i virkeligheten er de som er mest ufordragelige over nett. Men hos Sofie var dette tilfellet. En grunn til dette kan være at eleven kan ha en følelse av å ha mer makt og kontroll over hva man sier og gjør, når det er over nett. I tilfellet til Sofie så det ut til at de mest alvorlige hendelsene hun hadde opplevd med elevene som oppførte seg ufint på nettet, var at de brukte nettet som en utløp for sin frustrasjon og aggresjon mot andre som de ikke turte å vise i virkeligheten.

I analysen står det beskrevet der Kristian fortalte om hierarkiet på skolen hans, der det virket som om de mest populære elevene er de som mange av hans medelever så opp til og ønsket å etterligne. Dette kan overføres til normene og reglene på sosiale medier, der elevene legger ut innhold som gjør at de kan ligne på de populære elevene. Dette kan vi knytte til TIM-modellen som har vist oss at jevnaldrende er en komponent som kan påvirke andre i sosiale medier (Nylander, 2018, s. 20).

6.4 KRLE-undervisning

6.4.1 *Kjønnsforskjeller*

Tre av fire informanter påsto at det ikke var noen forskjell på kvinner og menn når det kom til hvordan man underviste i KRLE-faget. De hevdet at undervisningsstilen avhengte av den enkelte læreren og individuelle forskjeller, og at det ikke hadde noe med kjønn å gjøre.

Imidlertid mente de samme informantene at ungdommene i deres elevgrupper sammenlignet seg med forskjellige ting på sosiale medier basert på kjønn. Som eksempel hevdet de samme informantene at de trodde at gutter i større grad sammenlignet seg med idrettsutøver enn jenter. Dette er noe jeg i etterkant stiller spørsmål ved. Jeg finner det vanskelig å tolke hva lærerne egentlig mener. Min forståelse av dette, er at de har internalisert samfunnets budskap om at kvinner og menn er like, men kanskje ikke er helt enige med dette selv. Dette kommer til uttrykk gjennom en mer forsiktig og indirekte formulering når de snakker om elevene, og ikke om seg selv. Hvorfor er det slik at informantene ikke kan generalisere kjønn i lærerstaben, men indirekte så generaliserer de like vel blant elevene? Når informantene i studien påpekte at de ikke så en forskjell mellom hvordan kvinner og menn underviste i KRLE-faget, men samtidig sa at gutter og jenter følte på ulikt press på sosiale medier, så vil jeg si at de er selvmotsigende.

Dette kan skyldes at informantene ikke har reflektert godt nok rundt hva de egentlig mener, eller at de ikke klarer å se hvordan ulikheter blant elevene kan være en følge av ulikheter blant lærerne. I noen av spørsmålene i intervjuet involverer informantene seg i en form for introspeksjon. Når man ser inn i seg selv, kan det være vanskelig å kjenne seg selv helt. Som et resultat av dette, kan det komme en «søndagsversjon» av hva man egentlig mener. Jeg opplever at utsagnene fra informantene ikke harmonerer. Dette skaper selvmotigelser og spenninger i materialet mitt.

Til forskjell fra de andre informantene fortalte Levi at han trodde at kvinner og menn fulgte ulike sosiale medier, og at det igjen speilte seg i undervisningen. Når han snakket om forskjeller mellom kvinnelige og mannlige lærere brukte han sterke ord som «det tror jeg absolutt», for å understreke poengene sine når det kom til ulikheter på kjønn. Levi fortalte også om den den gunstige kombinasjonen av to ulike kjønn, som er forskjellige, som kan

samarbeide og skape den beste undervisningen for elevene. Levi var den eneste informanten som ikke motsa seg selv når det kommer til denne delen av intervjuet.

6.4.2 KRLE-fagets relevans

Alle informantene mine bekreftet at KRLE var et relevant fag å ta opp tematikker som menneskeverd, kroppspress og sosiale medier i. Da jeg stilte informantene spørsmålet om de syntes det er relevant, ble det også nevnt at timetallet er altfor lavt. Det er mange viktige temaer som skal tas opp, der sosiale medier, menneskeverd og kroppspress er tre av dem.

Levi fortalte at tematikkene burde jobbes med i alle fagene, og at det ikke bare er KRLE som er relevant for temaene. Her melder tverrfagligheten seg på. Tverrfaglig arbeid med andre fag kan være en god metode å ta i bruk, for å få tid til å ta opp slike viktige temaer i undervisningen. Tverrfaglig arbeid betyr å samarbeide med lærere fra andre fag for å integrere læringen mellom fagene. For eksempel kan en KRLE-lærer samarbeide med en samfunnsfaglærer for å diskutere kroppspress i samfunnet, mens en norsklærer kan bidra til å diskutere kroppspress i media og i litteratur. Et av de tverrfaglige temaene i læreplanen er «folkehelse og livsmestring». Å inkludere folkehelse og livsmestring som et tverrfaglig tema i skolen har som mål å gi elevene kompetanse som fremmer både god fysisk og psykisk helse. Dette vil også gi elevene muligheter til å ta ansvarlige valg i livet sitt (Kunnskapsdepartementet, 2017a).

Alle informantene fortalte om tverrfaglighet på et eller annet nivå. Tre av informantene påpekte direkte tverrfagligheten, og sa at den er nødvendig for å få undervisning av kvalitet, og nok tid til å komme innom flere av temaene. Den siste informantene fortalte ikke direkte om tverrfaglighet, men snakket om temaer som han mente kunne gå inn i mange ulike fag. Informanten nevnte at han hadde brukt samfunnsfag til å ta opp mye av tematikkene som jeg etterspurte, altså menneskeverd, kroppspress og sosiale medier.

Tverrfaglig arbeid mellom KRLE og andre fag kan også bidra til å styrke elevenes forståelse for hvordan kroppspress påvirker mennesker på ulike områder i livet, for eksempel i relasjoner, helse og selvbylde. Dette kan bidra til å utvikle en mer helhetlig forståelse for

hvordan kroppspress påvirker oss, og hvordan vi kan arbeide med å bryte ned negative holdninger og utvikle en sunnere kroppsbilde.

Sofie som hadde lagt KRLE som klassens time, fortalte at hun syntes det var superrelevant å ta opp tematikkene i KRLE. Hun begrunnet dette med læreplanen og kompetansemålene i KRLE, som gjør at det er naturlig å ha det inn i faget. Videre fortalte hun at det handlet om etikk, og at det er en kort vei fra religion, til å snakke om jeg-et. Som nevnt i teorien, er det ikke noen kompetansemål som direkte forteller oss at vi skal snakke om menneskeverd, kroppspress eller sosiale medier. Men det er kompetansemål i KRLE etter 10. trinn, som forteller oss at vi skal «reflektere over eksistensielle spørsmål knyttet til det å vokse opp i et mangfoldig og globalt samfunn» og «identifisere og drøfte etiske problemstillinger knyttet til ulike former for kommunikasjon» (Kunnskapsdepartementet, 2019). Ut ifra dette vil jeg tro at Sofie tenker at det er svært relevant å ta med dette i KRLE-undervisningen. Det er klart at disse kompetansemålene kan tolkes på flere måter, og at det ikke er kun menneskeverd, kroppspress og sosiale medier som relaterer seg til disse kompetansemålene. Likevel er det ikke feil å inkludere temaene, da elevene skal øve på refleksjon og tenke over etiske og eksistensielle spørsmål. Her er det veldig relevant å ta inn menneskeverdet, da dette handler om eksistensen vår. Jeg tenker også at sosiale medier og kroppspress får en viktig plass, når det kommer til å drøfte etiske problemstillinger knyttet til kommunikasjon, og spørsmål om å leve i samfunnet vårt.

På de fleste områder i intervjuene er informantene stort sett enige. Alle har en formening om hva menneskeverd er, alle påstår at det er et kroppspress i skolen og det er enighet om hvilke sosiale medier som er utbredt blant ungdommene, men hvordan elevene påvirkes er det noe ulike tanker om. Til tross for noe ulik oppfatning av begrepet menneskeverd, virker det som undervisningen om menneskeverd er relativt lik blant lærerne. I neste kapittel vil jeg oppsummere, og komme med en konklusjon for masteroppgaven.

7 Oppsummering og konklusjon

Studiens formål er å gi innsikt i KRLE-læreres refleksjoner og arbeid med temaer som menneskeverd, kroppspress og sosiale medier. Målet er å besvare oppgavens problemstilling: «*Hvordan reflekterer KRLE-lærere på ungdomstrinnet om tema som menneskeverd og kroppspress, med tanke på sosiale mediers påvirkningskraft?*». Fire dybdeintervjuer med KRLE-lærere utgjorde grunnlaget for masteroppgavens empiri. For å diskutere funnene, ble det brukt to forskjellige forståelser av menneskeverdbegrepet, TIM-modellen, LK20 og tidligere forskning, som teoretisk grunnlag.

Når det kom til menneskeverdet, var det noe ulikt hvordan informantene tolket begrepet. Tre av fire informanter kan gå under kategorien «sterk» tolkning, mens en informant definerer menneskeverd på en måte som er vanskelig å tydelig kategorisere under «sterk» eller «svak» tolkning. Uavhengig av hvordan informantene tolket begrepet, fortalte alle at det var viktig å prate om menneskeverd, og prøve å bevisstgjøre elevene på at de har en verdi, og er ønsket i klassen. I hvor stor grad elevene er modne til å reflektere rundt sitt eget menneskeverd var noe de fleste stilte spørsmål ved. Flere av informantene påpekte at elever på 8. trinn kun er 13 år gamle, og at det skjer mye i elevenes utvikling og evne til refleksjon i løpet av årene på ungdomsskolen. Dette var noe som overrasket meg litt, da jeg på forhånd antok at en elev på ungdomsskolen hadde evner til å reflektere over eget liv i en litt større grad enn det informantene mine uttrykte. Flere av informantene nevnte at elevene på 10. trinn hadde en større evne til å reflektere rundt egen verdi som menneske. Noe som gir mening, da elevene har fått to-tre år på å forbedre ens refleksjonskompetanse.

Basert på min tolkning av lærernes refleksjoner, virket det som at de oppfattet at det var et betydelig kroppspress blant elevene sine. Lærerne fortalte at de trodde det kunne skyldes både påvirkning fra sosiale medier og fra medelever. Ifølge informantene opplevde de at det var et betydelig press blant gutter for å ha store muskler og være i god form for å prestere bra i idretter, mens jentene ønsket å være slanke. Flere informanter hadde observert at jentene kommenterte hverandres kropp og uttrykte bekymring for at noen av dem ikke spiste nok. Når det kom til guttene fortalte noen av informantene at de så at de høye og store guttene, løftet rundt på de mindre guttene.

Det kom også frem at sosiale medier var med på å påvirke hvordan elevene så på seg selv, og at sosiale medier ofte påvirker elevene i negativ forstand. Lærernes refleksjoner tydet på at de oppfattet at elevene tilbrakte mye tid på sosiale medier, spesielt på TikTok og Snapchat. Dette betyr at det er disse mediene som får muligheten til å påvirke elevene i størst grad. Ifølge mine informanter sammenlignet elevene seg hovedsakelig med idrettsutøvere, noen influencere og hverandre i sosiale medier. Informantene fortalte også at gutter og jenter påvirkes av ulike ting i sosiale medier. Det var også flere elever som har uttrykt ovenfor lærerne sine at de ønsker å ha autonomi over sitt digitale fotspor. Som en av informantene sa, så kan et bilde som for læreren ser helt normalt ut, oppleves stygt fra elevens side. Ut ifra oppgavens funn, har lærerne en oppfatning av at sosiale medier betraktes som en kilde som er med å påvirke elevene i negativ forstand når det kommer til hvordan man ser på seg selv som menneske, og kroppspress.

Det er verdt å merke seg at alle lærerne også nevnte de positive sidene ved sosiale medier. For eksempel positive trender på TikTok, matlaging og muligheten til å kommunisere med familie i utlandet. Likevel nevnte ingen av informantene noen positive erfaringer knyttet til menneskeverd og kroppspress fra sosiale medier. Som analysen og diskusjonsdelen av oppgaven viser, kommer det fram noen negative erfaringer fra sosiale medier knyttet til kroppspress og menneskeverd.

I ettertid skulle jeg ønske at jeg hadde stilt informantene spørsmål om informantene var enige i at menneskeverdet er ukrenkelig, og hva informantene mener med at man har en verdi bare ved å være født menneske. Jeg skulle likt og visst om lærernes definisjon av menneskeverd var en refleksjon av læreplanen og menneskerettighetene, eller om de hadde en bevisst tilnærming til temaet, og var enige med seg selv når de ga meg sin definisjon. Som nevnt i kapitlet om Intervjuguide, pilotintervju og gjennomføring av intervjuene (kapittel 4.3) referer jeg til Kvale & Brinkmann (2021), som sier at for å kunne stille relevante spørsmål, er det avgjørende å tydeliggjøre hva emnet dreier seg om før undersøkelsen starter. Dette var noe jeg fikk oppleve, da jeg i ettertid så at dette er var et viktig aspekt som jeg gjerne skulle ha spurt informantene om.

Det viste seg at de fleste lærerne syntes det var interessant, spennende og relevant å snakke om menneskeverd, kroppspress og sosiale medier i KRLE-faget. Alle hadde vært innom noen av temaene i KRLE, og mente at det var viktig å prate om. Det viste seg at etikk-delen i KRLE-faget, ifølge flere informanter, var det som støttet opp under at man kunne prate om temaene i faget. Samtlige informanter uttrykte en frustrasjon over et altfor lavt timetall av KRLE i uken. Det ble hevdet at tverrfaglig arbeid er det som må til for å få tid til å snakke om disse, og andre viktige temaer i KRLE. Det tverrfaglige arbeidet ble nevnt i større grad enn jeg hadde antatt på forhånd. Jeg hadde forventet at dette var noe lærerne jobbet med å implementere, og kanskje ikke hadde så mye erfaring med enda. Men jeg tok feil - alle informantene hadde aktivt benyttet seg av tverrfaglig arbeid, og hadde mye erfaring og kompetanse på området.

Tre av fire informanter hevdet at det var lite forskjeller mellom kjønn, og hvordan man underviser om tematikkene i KRLE-faget. Og at kjønnene tok med seg det samme inn i en KRLE-undervisning, når det kom til tematikkene menneskeverd, kroppspress og sosiale medier. Lærerne hevdet at alder spilte en rolle, da yngre lærere har en større evne til å forstå elevenes situasjon, siden de har vokst opp i en tid som ligner. Eldre lærere har derimot en fordel med sin omfattende erfaringsbakgrunn. Ifølge en av informantene kunne det være en fordel å jobbe i et team som inkluderer eldre lærere med mye erfaring, nyutdannede lærere med fersk kompetanse, og yngre lærere med en bedre forståelse av dagens oppvekstvilkår. En kombinasjon av disse komponentene kan bidra til variert og god undervisning. Dersom man hadde snudd på det og intervjuet elevene istedenfor, kan det være at man hadde fått andre svar.

Lærernes oppfatning av virkeligheten samsvarer med annen forskning, både nasjonalt og internasjonalt. Dette antyder at informantene har en relativ lik oppfatning av menneskeverd, kroppspress og sosiale medier blant sine elever, som forskningsfeltet viser at andre lærere har.

7.1 Videre forskning

Denne masteroppgaven har gitt innsikt i hvordan en gruppe KRLE-lærere reflekterer over temaene menneskeverd, kroppspress og sosiale mediers påvirkningskraft i undervisningen. Selv om det finnes mye forskning på kroppspress og sosiale medier, er det begrenset forskning fra KRLE-læreres perspektiv. Det er interessant å undersøke hvordan disse temaene kan integreres på en god og relevant måte i KRLE-faget. Spesielt når det kommer til den nye læreplanen i KRLE, som har et større fokus på etikk og refleksjon, samt det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring. Noen av informantene hadde allerede arbeidet med temaene i undervisningen, mens andre ikke hadde tatt det opp direkte. Det ville vært interessant å følge med på om dette vil endret seg mer i tiden fremover, etter at den nye læreplanen har vært implementert over en litt lengre periode.

Studien fokuserer kun på lærernes refleksjoner og tolkninger, noe som gjør at jeg syntes det ville vært spennende å se elevens sider av saken. Hvordan elevene selv opplever press fra sosiale medier, og om de opplever at de får god undervisning i tematikkene i KRLE. Et steg videre kunne vært å forske på foreldres forhold til hvordan skolen håndterer tematikken, eller hvordan skoleledelsen ulike steder velger å gjøre det i forhold til tematikkene. Man kunne utforsket om det fantes noen støtteapparater omkring dette? Forskning på dette området er viktig, spesielt siden temaene er dagsaktuelle. Alle mennesker har en psykisk helse. Det er varierende hvorvidt helsen pendler fra bra til dårlig. Men som forskningen til Bang et al. (2022) sa (se kap.1.2), så hadde 25% av ungdomsskoleelever i 2020 et høyt nivå av psykiske plager. Forskningen fortalte også at det var mye som tydet på at økningene av plagene hang sammen med den store bruken av sosiale medier. Når psykisk uhelse er et økende problem i samfunnet, er det også bra at tematikken får en økt plass i forskningsfeltet, da dette handler om ekte menneskeliv. Skolens formålsparagraf bygger på menneskeverdets ukrenkelighet og at alle mennesker er like mye verdt (Kunnskapsdepartementet, 2017b).

9 Litteraturliste

- Albrigtsen, H. (2020). *Tverrfaglig undervisning om kropp og helse: Hvilke utfordringer og muligheter ser lærere i ungdomskolen i tverrfaglig undervisning om kropp og helse?* [OsloMet-Storbyuniversitetet].
- Anker, T. (2021). *Analyse i praksis: En håndbok for masterstudenter*. Cappelen Damm Akademisk.
- Bakken, A., Sletten, M. A. & Eriksen, I. M. (2018). Generasjon prestasjon? Ungdoms opplevelse av press og stress. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 18(2)(1894-1036), 1-31. <https://journals.oslomet.no/index.php/ungdomsforskning/article/view/3151/3083>
- Bang, L., Hartz, I., Furu, K., Odsbu, I., Handal, M. & Torgersen, L. (2022). *Psykiske plager og lidelser hos barn og unge*. Folkehelseinstituttet. <https://www.fhi.no/nettpub/hin/psykisk-helse/psykisk-helse-hos-barn-og-unge/>
- Befring, E. (2022). *Sentrale forskningsmetoder: med etikk og statistikk* (2. utg.). Cappelen Damm Akademisk.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Christensen, I. R. & Valen-Sendstad, Å. (Red.). (2019). *Menneskeverd - en utfordring for skole og samfunn*. Cappelen Damm Akademisk.
- Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode: en kvalitativ tilnærming* (Bd. 2). Universitetsforlaget.
- Elvebakk, L., Engebretsen, B. & Walseth, K. (2018). Kroppen på Instagram: Ungdoms refleksjoner rundt kroppsideal og kroppspress. I E. S. Maria Øksnes, Cecilie R. Haugen (Red.), *Ungdom, Danning og fellesskap: Samfunns- og kulturpedagogiske perspektiv* (s. 81-104). Cappelen Damm Akademisk.
- Eskeland, M. (2021). *Prøver å gjøre publikum fornøyd—En kvalitativ studie om hvordan kroppsøvingslærere reflekterer rundt ungdomsskoleelevers kroppspress i faget og fra sosiale medier* [Høgskulen på Vestlandet].
- Hegre, M. M. (2018). *Kropp i kroppsøving—En fenomenologisk-hermeneutisk studie som omhandler hvordan et utvalg kroppsøvingslærere i ungdomsskolen forstår og arbeider med kropp i kroppsøving* [Høgskulen på Vestlandet].
- Helfert, S. & Warschburger, P. (2011). A prospective study on the impact of peer and parental pressure on body dissatisfaction in adolescent girls and boys. *Body Image*, 8(2), 101-109. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2011.01.004>
- Johannessen, A., Christoffersen, L. & Tufte, P. A. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg.). Abstrakt.
- Jonassen, K. R. & Silva, A. B. d. (2018). *Menneskeverd i helse- og omsorgstjenesten*. Alpha Beta Sigma - Norway. <https://doi.org/oai:nb.bibsys.no:999919991370002202>
- URN:NBN:no-nb_digibok_2020051248040
- Kenny, U., O'Malley-Keighran, M.-P., Molcho, M. & Kelly, C. (2017). Peer Influences on Adolescent Body Image: Friends or Foes? *Journal of adolescent research*, 32(6), 768-799. <https://doi.org/10.1177/0743558416665478>

- Kunnskapsdepartementet. (2017a). *Overordnet del - Folkehelse og Livsmestring*. Fastsatt som forskrift ved kongelig resolusjon. <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/prinsipper-for-laring-utvikling-og-danning/tverrfaglige-temaer/folkehelse-og-livsmestring/?lang=nob>
- Kunnskapsdepartementet. (2017b). *Overordnet del - Menneskeverdet*. Fastsatt som forskrift ved kongelig resolusjon. <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/opplaringens-verdigrunnlag/1.1-menneskeverdet/?lang=nob>
- Kunnskapsdepartementet. (2019). *Læreplan i kristendom, religion, livssyn og etikk (RLE01-03)*. . Fastsatt som forskrift av Kunnskapsdepartementet. <https://www.udir.no/lk20/rle01-03/kompetansemaal-og-vurdering/kv178>
- Kunnskapsdepartementet. (2020). *Overordnet del - verdier og prinsipper for grunnopplæringen*. Fastsatt som forskrift ved kongelig resolusjon. <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/?lang=nob>
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2021). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Gyldendal.
- NESH. (2021). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora*. De nasjonale forskningsetiske komiteene. <https://www.forskningsetikk.no/globalassets/dokumenter/4-publikasjoner-som-pdf/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora>
- Neumark-Sztainer, D., Bauer, K., Friend, S., Hannan, P., Story, M. & Berge, J. M. (2010). Family Weight Talk and Dieting: How Much Do They Matter for Body Dissatisfaction and Disordered Eating Behaviors in Adolescent Girls? *J Adolesc Health*, 47(3), 270-276. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2010.02.001>
- Nylander, K. S. (2018). *Prosjekt perfekt: Press sin rapport om kroppspress 2018*. PRESS. <https://press.no/wp-content/uploads/2018/03/Rapport-digital2.pdf>
- Postholm, M. B. & Jacobsen, D. I. (2018). *Forskningsmetode for masterstudenter i lærerutdanning*. Cappelen Damm Akademisk.
- Rodgers, R. F. & Melioli, T. (2016). The Relationship Between Body Image Concerns, Eating Disorders and Internet Use, Part I: A Review of Empirical Support. *Adolescent research review*, 1(2), 95-119. <https://doi.org/10.1007/s40894-015-0016-6>
- Solvang, F. (programleder). (2021). 20. april 2021 - Hjelper det å slanke seg? (Sesong April 2021, [Episode i TV-serie]. *Hjelper det å slanke seg?* NRK. <https://tv.nrk.no/serie/debatten/202104/NNFA51042021/avspiller>
- Thagaard, T. (2018). *Systemantikk og innlevelse: En innføring i kvalitative metoder* (5. utg.). Fagbokforlaget.
- Tjora, A. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (4. utg.). Gyldendal.
- Ungdata. (2020, 23.01.2020). *Stress, press og psykiske plager blant unge*. Oslomet. <https://www.ungdata.no/stress-press-og-psykiske-plager-blant-unge/>
- Utdanningsdirektoratet. (2020). *Læreplan i kroppsøving (KR01-04)*. Kunnskapsdepartementet. <https://data.udir.no/kl06/v201906/laereplaner-lk20/KRO01-05.pdf>
- Van den Berg, P., Thompson, J. K., Obremski-Brandon, K. & Coovert, M. (2002). The Tripartite Influence model of body image and eating disturbance: A covariance structure modeling investigation testing the mediational role of appearance

- comparison. *J Psychosom Res*, 53(5), 1007-1020. [https://doi.org/10.1016/S0022-3999\(02\)00499-3](https://doi.org/10.1016/S0022-3999(02)00499-3)
- Velsand, M. (2020). *Barn og Medier 2020: En kartlegging av 9-18-åringers digitale medievaner*. Medietilsynet. <https://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/barn-og-medier-undersokelser/2020/201015-barn-og-medier-2020-hovedrapport-med-engelsk-summary.pdf>
- Vrabel, K. (2021, 12.04.2021). *Hva er kroppspress?* Norsk Psykolog Forening. <https://www.psykologforeningen.no/publikum/videoer-om-psykisk-helse/videoer-om-livsutfordringer/hva-er-kroppspress>
- Øgård-Repål, A., Strand, S. A. & Karlsen, T.-I. (2017). Karakterpress, kroppspress og gjengpress - Fokusgruppeintervju av jenter i 9. klassetrinn etter funn fra Ungdata-undersøkelsen. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, 14(2), 109-120. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3010-2017-02-03>
- Aadnanes, P. M. (2012). *Livssyn* (4. utg.). Universitetsforlaget.

10 Vedlegg

10.1 Vedlegg 1: Intervjuguide

Intervjuguide

Innledningsvis

Generell informasjon om intervjuet:

- Bruken av lydopptaker.
  - Konfidensiell behandling av data (Personopplysninger blir anonymisert, og data blir slettet etter bruk).
  - Prosjektet er innmeldt og godkjent av NSD.
  - Frivillig deltakelse, og en mulighet for å trekke seg når som helst.
-

Generell informasjon om informanten:

- Alder
- Hvor lenge har du jobbet som lærer?
- Hvilket trinn har du i KRLE nå?
- Har du studiepoeng i KRLE, eventuelt hvor mange?
- I hvilket år fullførte du utdanningen din?

Menneskeverd

- Hva legger du i ordet menneskeverd? Altså, hva tenker du at menneskeverd er/betyr?
- Tror du at dine elever reflekterer rundt sin egen identitet og verdi som mennesker?
- På hvilken måte tror du de gjør det, og hvorfor? Eventuelt: hvorfor tror du ikke at de gjør det?
- Har du noen gang, i KRLE-undervisningen, pratet med elevene dine om menneskeverd, og hvilken verdi de har?
  - o Hvordan gjorde du det? Eventuelt: hvorfor har du ikke gjort det?
- Mange av elevene er i puberteten. Hvilke tanker gjør du deg i forhold til at elevene skal utvikle et positivt selvbilde i denne fasen?
  - o Hvordan tror du det kan gjøres?

Kroppspress

- Tror du det eksisterer kroppspress blant elevene dine? Hvordan kommer eventuelt dette til uttrykk på skolen?
- Har du presentert kroppspress som et tema i KRLE-faget?
  - o Dersom ja: Hva snakker dere om? Dersom nei: Hvorfor ikke? Er det noen andre fag du tenker det hører bedre hjemme hos?
- Hvordan syntes du det er å prate med elevene om kroppspress? Eventuelt: Hvordan tror du det ville vært å prate med elevene dine om kroppspress?
- Hvordan tror du elevene syntes det er å prate med lærere om kropp og kroppspress?
- Hvordan reagerer elevene når du tar opp dette teamet?
- Noen mener at mer snakk om kroppspress kan føre til mer kroppspress (Eskeland, 2021). Er du enig i dette?
  - o Hva tenker du om egen undervisning når det kommer til dette området?
  - o Er du noen gang redd for å skape en form for press som i utgangspunktet ikke var der?

Sosiale medier:

- Hvilke sosiale medier tror du elevene bruker mest?
- På hvilken måte tror du sosiale medier kan påvirke elevenes selvbilde og/eller selvfølelse?
- Har du en oppfatning av om elevene dine følger visse "regler" for hvordan de bør fremstille seg selv på sosiale medier?
  - o Har du noen eksempler fra hverdagen, der dette kommer frem?
- Prater du med elevene dine i KRLE-undervisningen om sosiale medier, og/eller bruken av sosiale medier?
  - o På hvilken måte velger du å gjøre det? Eventuelt: hvorfor gjør du ikke det?
- Tror du elevene sammenligner seg selv med andre på sosiale medier?
  - o Isåfall hvem sammenligner de seg med? Kjendiser, hverandre? Eventuelt: Hva er det som gjør at du har inntrykk av at de ikke sammenligner seg med noen?
  - o Tror du det er noe forskjell på gutter og jenter, når det kommer til hvem de sammenligner seg med i sosiale medier?

KRLE:

- Syntes du det kan være krevende å prate med elevene dine om temaer som menneskeverd, kroppspress og sosiale medier? Eventuelt: Hvorfor tror du det er så enkelt for deg?
  - o Kan du gi meg et eksempel fra en gang det har vært vanskelig, eller en grunn til at det kan være litt krevende?
- Vil du si at det er en forskjell på hvordan nyutdannede lærere, og hvordan lærere med lengre erfaring tar fatt på tematikk som menneskeverd og kroppspress i KRLE? Eventuelt yngre og eldre lærere?
  - o Hvorfor/hvorfor ikke?

- Tror du det er noen forskjeller på hvordan mannlige og kvinnelige KRLE-lærere arbeider rundt menneskeverd og kroppspress i KRLE-faget?
    - o Har du noen eksempler fra undervisningen der det har vært en fordel eller en ulempe å være det kjønn du er?
  - Opplever du KRLE som et relevant fag å prate om menneskeverd, kroppspress og sosiale medier?
    - o Hvorfor/hvorfor ikke?
-

Avslutning:

- Har du noen kommentarer, tanker eller erfaringer rundt det vi har pratet om nå, som du ikke har fått sagt, og kunne tenke deg å legge til?

Jeg gir info om videre behandlingen av data.

Jeg informerer om muligheten informant har til å trekke seg uten konsekvenser, når som helst.

10.2 Vedlegg 2: Godkjenning fra NSD

11.04.2023, 12:20

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

[Meldeskjema](#) / [Masteroppgave](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer
226893

Vurderingstype
Standard

Dato
09.08.2022

Prosjekttittel
Masteroppgave

Behandlingsansvarlig institusjon
Høgskulen på Vestlandet / Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett / Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Prosjektansvarlig
Inge Andersland

Student
Signe Fjellestad

Prosjektperiode
15.08.2022 - 15.05.2023

Kategorier personopplysninger
Alminnelige

Lovlig grunnlag
Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 15.05.2023.

[Meldeskjema](#)

Kommentar

OM VURDERINGEN

Personverntjenester har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket.

Personverntjenester har nå vurdert den planlagte behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at behandlingen er lovlig, hvis den gjennomføres slik den er beskrevet i meldeskjemaet med dialog og vedlegg.

VIKTIG INFORMASJON TIL DEG

Du må lagre, sende og sikre dataene i tråd med retningslinjene til din institusjon. Dette betyr at du må bruke leverandører for spørreskjema, skylagring, videosamtale o.l. som institusjonen din har avtale med. Vi gir generelle råd rundt dette, men det er institusjonens egne retningslinjer for informasjonssikkerhet som gjelder.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 15.5.2023.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlig, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål

<https://meldeskjema.sikt.no/62d13ca9-880d-4662-ac02-cd62037569e8/vurdering0>

1/2

- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Personverntjenester vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18) og dataportabilitet (art. 20).

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1 f) og sikkerhet (art. 32).

Ved bruk av databehandler (spørreskjemaleverandør, skylagring, videosamtale o.l.) må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. Bruk leverandører som din institusjon har avtale med.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fyller-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema> Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Personverntjenester vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Kontaktperson hos oss: Lasse Raa

Lykke til med prosjektet!

Vil du delta i forskningsprosjektet?

«Hvordan reflekterer KRLE-lærere på ungdomstrinnet rundt tema som omhandler menneskeverd og kroppspress, med tanke på sosiale mediers påvirkningskraft?»⁵

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å få et nærmere innblikk på hvordan KRLE-lærere på ungdomstrinnet reflekterer rundt tema som omhandler menneskeverd og kroppspress, med tanke på sosiale mediers påvirkningskraft. I dette skrevet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med masterprosjektet er å få en dypere kunnskap om hvordan KRLE-lærere ungdomstrinnet reflekterer rundt tema som omhandler menneskeverd og kroppspress med tanke på sosiale mediers påvirkningskraft.

Med den nye læreplanen (LK20) har det kommet inn tverrfaglige tema, blant annet folkehelse og livsmestring. Innenfor dette tverrfaglige teamet blir det nevnt begrep som «selvbilde», «identitet», «psykisk og fysisk helse» og «mediebruk». Når en i KRLE-faget skal jobbe tverrfaglig med andre fag, som for eksempel Kroppsøving, vil det dukke opp sammenhenger mellom temaer og fag.

KRLE er et fag som med LK20 har lagt opp til mye etisk refleksjon, drøfting og filosofering. Når vi lever i den tiden som vi gjør, med stor påvirkning fra sosiale medier, og lange køer på psykisk helse-institusjoner, tenker jeg, at det er fint å forske på hvordan lærere arbeider i sine KRLE-timer med disse temaene.

Opplysningene som blir innhentet i intervjuet vil kun bli brukt til masteroppgaven.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Det er Høgskolen på Vestlandet (HVL) som er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Målet mitt er å få tak i fire-seks lærere fra ulike skoler i Norge. Kriteriene for å bli valgt ut er at en må ha kompetanse innenfor KRLE-faget, og underviser i faget på ungdomstrinnet.

---

⁵ Jeg har justert noe på problemstillingen etter informasjonsskrivet ble sendt ut. Derfor samsvarer ikke problemstillingen på dette vedlegget nøyaktig med problemstillingen i oppgaven.

Hva innebærer det for deg å delta?

Dersom du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du deltar i et kvalitativt dybdeintervju med varighet på 25-35 min. Intervjuet er semistrukturert, og spørsmålene er satt på forhånd. Intervjuet vil bli tatt opp på lydopptak, for å så bli transkribert, før lydopptaket slettes.

I intervjuet kommer du til å få spørsmål om menneskeverd, identitet, kroppspress og hvordan du som lærer arbeider og reflekterer rundt disse temaene. Du kommer også til å få noen spørsmål om hvordan du tenker at elevene reflekterer rundt noen av disse temaene.

Når intervjuet er fullført, og transkripsjonen er ferdig. Vil du få tilsendt en kopi av det transkriberte materialet. Her kan du få muligheten til å korrigere, eller trekke deg, dersom du skulle ønske det.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- De som vil ha tilgang til personopplysningene dine er masterstudent Signe Fjellestad og veileder ved Høgskolen på Vestlandet.
- For å holde dine personopplysninger konfidensielle, og for at ingen uvedkommende skal få tilgang til opplysningene, vil jeg oppbevare Lydopptakene på et kryptert område som tilhører HVL. Mens transkriberingen foregår vil jeg erstatte navnet ditt og andre eventuelle personlige opplysninger med en kode som lagres på en navneliste adskilt fra øvrige data.
- Du vil ikke kunne gjenkjennes i en publikasjon, da alt vil bli anonymisert.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes rundt 15.05.2023. Etter prosjektslutt vil datamaterialet med dine personopplysninger slettes.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra HVL har personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Høgskolen på Vestlandet ved *Signe Fjellestad* (masterstudent) tlf:94864577, mail: 597385@stud.hvl.no. Eller *Inge Andersland* (veileder), mail: inge.andersland@hvl.no
- Vårt personvernombud: *Trine Anikken Larsen*, tlf: 55587682, mail: trine.anikken.larsen@hvl.no

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Inge Andersland
(Forsker/veileder)

Signe Fjellestad

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Hvordan reflekterer KRLE-lærere på ungdomstrinnet rundt tema som omhandler menneskeverd og kroppspress, med tanke på sosiale mediers påvirkningskraft», og har fått anledning til å stille spørsmål.

Jeg samtykker til:

- å delta i et kvalitativt dybdeintervju
- at mine personopplysninger blir lagret frem til masteroppgaven leveres 15.05.2023
- Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

---

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

10.4 Figurliste

Figur 1: Illustrasjon av TIM-modellen (Nylander, 2018, s. 18)	23
---	----

10.5 Tabelliste

Tabell 1: Resultat av artikkelsøk.....	12
--	----

Tabell 2: Analysekategorier	27
-----------------------------------	----

Tabell 3: Presentasjon av informanter	32
---	----